

Broj: 03-04-923/2025
Sarajevo, 05.09.2025. godine

**PARLAMENT FEDERACIJE
BOSNE I HERCEGOVINE**

- Predstavnički dom-
gosp. Dragan Mioković, predsjedavajući
- Dom naroda –
gosp. Tomislav Martinović, predsjedavajući

Bosna i Hercegovina
Federacija Bosne i Hercegovine
**PARLAMENT FEDERACIJE
SARAJEVO**

Primljeno: 08-09-2025			
Org. jed.	Broj	Priloga	Vrijednost
01,02	-02-	1697	/25

Poštovani,

U prilogu Vam dostavljam **IZVJEŠTAJ O PROVEDBI PREPORUKA KOMITETA
POTPISNICA ISTANBULSKE KONVENCIJE U FEDERACIJI BOSNE I HERCEGOVINE**,
koji je Vlada Federacije Bosne i Hercegovine usvojila na 60. sjednici, održanoj 04.09.2025.
godine.

S poštovanjem,

Prilog: kao u tekstu

Na osnovu člana 19. stav (4) Zakona o Vladi Federacije Bosne i Hercegovine ("Službene novine Federacije BiH" br. 1/94, 8/95, 58/02, 19/03, 2/06 i 8/06), Vlada Federacije Bosne i Hercegovine na 60. sjednici, održanoj 04.09.2025. godine, donosi

ZAKLJUČAK

O USVAJANJU IZVJEŠTAJA O PROVEDBI PREPORUKA KOMITETA POTPISNICA ISTANBULSKE KONVENCIJE U FEDERACIJI BOSNE I HERCEGOVINE

1. Usvaja se Izvještaj o provedbi Preporuka Komiteta potpisnica Istanbulske konvencije u Federaciji Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Izvještaj).
2. Zadužuje se Generalni Sekretarijat Vlade Federacije Bosne i Hercegovine da Izvještaj dostavi Parlamentu Federacije Bosne i Hercegovine radi izvještavanja.
3. Zadužuje se Generalni Sekretarijat Vlade Federacije Bosne i Hercegovine da Izvještaj dostavi Ministarstvu za ljudska prava i izbjeglice Bosne i Hercegovine, radi objedinjavanja informacija za Bosnu i Hercegovinu.
4. Zadužuju se nadležne institucije: Federalno ministarstvo unutrašnjih poslova, Federalno ministarstvo pravde, Federalno ministarstvo rada i socijalne politike, Federalno ministarstvo zdravstva, Federalno ministarstvo obrazovanja i nauke, Federalno ministarstvo kulture i sporta, Federalno ministarstvo raseljenih osoba i izbjeglica i Gender Centar Federacije BiH da realizuju preostale obaveze definisane Preporukama Komiteta potpisnica Istanbulske konvencije, a u dijelu svojih nadležnosti.
5. Ovaj zaključak stupa na snagu danom donošenja.

V. broj: 1364/2025
04.09.2025. godine
Sarajevo

Na temelju članka 19. stavak (4) Zakona o Vladi Federacije Bosne i Hercegovine ("Službene novine Federacije BiH" br. 1/94, 8/95, 58/02, 19/03, 2/06 i 8/06), Vlada Federacije Bosne i Hercegovine na 60. sjednici, održanoj 04.09.2025. godine, donosi

ZAKLJUČAK

O USVAJANJU IZVJEŠĆA O PROVEDBI PREPORUKA KOMITETA POTPISNICA ISTANBULSKE KONVENCIJE U FEDERACIJI BOSNE I HERCEGOVINE

1. Usvaja se Izvješće o provedbi Preporuka Komiteta potpisnica Istanbulske konvencije u Federaciji Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Izvješće).
2. Zadužuje se Generalni Sekretarijat Vlade Federacije Bosne i Hercegovine da Izvješće dostavi Parlamentu Federacije Bosne i Hercegovine radi izvještavanja.
3. Zadužuje se Generalni Sekretarijat Vlade Federacije Bosne i Hercegovine da Izvješće dostavi Ministarstvu za ljudska prava i izbjeglice Bosne i Hercegovine, radi objedinjavanja informacija za Bosnu i Hercegovinu.
4. Zadužuju se nadležne institucije: Federalno ministarstvo unutarnjih poslova, Federalno ministarstvo pravde, Federalno ministarstvo rada i socijalne politike, Federalno ministarstvo zdravstva, Federalno ministarstvo obrazovanja i nauke, Federalno ministarstvo kulture i športa, Federalno ministarstvo raseljenih osoba i izbjeglica i Gender Centar Federacije BiH da realizuju preostale obaveze definisane Preporukama Komiteta potpisnica Istanbulske konvencije, a u dijelu svojih nadležnosti.
5. Ovaj zaključak stupa na snagu danom donošenja.

V. broj: 1364 /2025
04.09.2025. godine
Sarajevo

На основу члана 19. став (4) Закона о Влади Федерације Босне и Херцеговине ("Службене новине Федерације БиХ" бр. 1/94, 8/95, 58/02, 19/03, 2/06 и 8/06), Влада Федерације Босне и Херцеговине на 60. сједници, одржаној 04.09.2025. године, доноси

ЗАКЉУЧАК

О УСВАЈАЊУ ИЗВЈЕШТАЈА О ПРОВЕДБИ ПРЕПОРУКА КОМИТЕТА ПОТПИСНИЦА ИСТАНБУЛСКЕ КОНВЕНЦИЈЕ У ФЕДЕРАЦИЈИ БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ

1. Усваја се Извјештај о provedби Препорука Комитета потписница Истанбулске конвенције у Федерацији Босне и Херцеговине (у даљњем тексту: Извјештај).
2. Задужује се Генерални Секретаријат Владе Федерације Босне и Херцеговине да Извјештај достави Парламенту Федерације Босне и Херцеговине ради извјештавања.
3. Задужује се Генерални Секретаријат Владе Федерације Босне и Херцеговине да Извјештај достави Министарству за људска права и избјеглице Босне и Херцеговине, ради обједињавања информација за Босну и Херцеговину.
4. Задужују се надлежне институције: Федерално министарство унутрашњих послова, Федерално министарство правде, Федерално министарство рада и социјалне политике, Федерално министарство здравства, Федерално министарство образовања и науке, Федерално министарство културе и спорта, Федерално министарство расељених особа и избјеглица и Гендер Центар Федерације БиХ да реализују преостале обавезе дефинисане Препорукама Комитета потписница Истанбулске конвенције, а у дијелу својих надлежности.
5. Овај закључак ступа на снагу даном доношења.

В. број: 1364 /2025
04.09.2025. године
Сарајево

BOSNA I HERCEGOVINA
FEDERACIJA BOSNE I HERCEGOVINE
VLADA FEDERACIJE BOSNE I HERCEGOVINE
GENDER CENTAR FEDERACIJE BOSNE I
HERCEGOVINE

БОСНА И ХЕРЦЕГОВИНА
ФЕДЕРАЦИЈА БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ
ВЛАДА ФЕДЕРАЦИЈЕ БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ
ГЕНДЕР ЦЕНТАР ФЕДЕРАЦИЈЕ БОСНЕ И
ХЕРЦЕГОВИНЕ

BOSNIA AND HERZEGOVINA
FEDERATION OF BOSNIA AND HERZEGOVINA
GOVERNMENT OF THE FEDERATION OF BOSNIA AND HERZEGOVINA
GENDER CENTER OF THE FEDERATION OF BOSNIA AND HERZEGOVINA

Izvještaj o provedbi Preporuka Komiteta potpisnica Istanbulske konvencije u Federaciji Bosne i Hercegovine

Maj, 2025.

Uvod

Nakon što je Bosna i Hercegovina ratificirala Konvenciju Vijeća Evrope o sprečavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u porodici - Istanbulska konvencija („Službeni glasnik BiH“, broj 19/13), država je preuzela i obavezu da osigura uslove za sprečavanje nasilja, istraživanje, kažnjavanje počinioca i reparacije žrtve nasilja, a samim tim i odgovornost za nepostupanje u slučajevima nasilja nad ženama i nasilja u porodici, ukoliko ne obezbijedi uslove za implementaciju obaveza preuzetih iz Konvencije. Komitet potpisnica Konvencije Vijeća Evrope o sprečavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u porodici (Istanbulska konvencija) je 6.12.2022. godine usvojio Preporuke o implementaciji Istanbulske konvencije.

Vlada Federacije Bosne i Hercegovine je 22.06.2023. godine dostavila nadležnim institucijama preporuke Komiteta potpisnica i Izvještaj GREVIO komiteta, dokumente koje je Vladi Federacije Bosne i Hercegovine uputilo Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice Bosne i Hercegovine. S tim u vezi, Vlada Federacije BiH je na svojoj 21. sjednici, održanoj 30.11.2023. godine donijela Rješenje o imenovanju Koordinacionog tima za praćenje implementacije Preporuka Komiteta potpisnica Istanbulske konvencije. Zadatak Koordinacionog tima je praćenje implementacije Preporuka Komiteta potpisnica Istanbulske konvencije s ciljem preduzimanja mjera navedenih u Izvještaju GREVIO komiteta za Bosnu i Hercegovinu o zakonodavnim i drugim mjerama preduzetim za provedbu odredbi Konvencije Vijeća Evrope o sprečavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u porodici (Istanbulska konvencija), kao i koordinacija aktivnosti tokom pripreme izvještaja o preduzetim mjerama radi poboljšanja implementacije Istanbulske konvencije koji je prema Preporukama Komiteta potrebno pripremiti do 4.12.2025. godine.

Osim navedenog, Zastupnički dom Parlamenta Federacije Bosne i Hercegovine je na 11. redovnoj sjednici održanoj 28. i 29.05.2024. godine, a Dom naroda Parlamenta Federacije Bosne i Hercegovine je na 9. redovnoj sjednici održanoj 12.06.2024. godine usvojio Zaključke sa Zajedničke tematske sjednice o „Institucionalnom odgovoru na nasilje u porodici i nasilje nad ženama“. S tim u vezi, u skladu sa Zaključkom 1 zadužen je Gender Centar Federacije BiH da pripremi pregled Preporuka Komiteta potpisnica Istanbulske konvencije s ciljem informisanja zastupnika i delegata u Parlamentu Federacije BiH, kao i za redovno godišnje izvještavanje Parlamenta Federacije BiH o postignutom napretku u primjeni ovih preporuka.

Također, aktom Vlade Federacije BiH broj: 04-04-1004-2/2021 od 26.02.2025. godine dostavljen je akt Ministarstva za ljudska prava i izbjeglice BiH broj: 10-37-2-925-97/17 od 10.02.2025. godine u kojem se od Vlade Federacije Bosne i Hercegovine traži Izvještaj o provedbi preporuka GREVIO komiteta za Bosnu i Hercegovinu o zakonodavnim i drugim mjerama poduzetim za provođenje odredbi Konvencije Vijeća Evrope o sprečavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u porodici.

Imajući u vidu navedeno, Koordinacioni tim, kojeg čine Gender Centar Federacije Bosne i Hercegovine, Federalno ministarstvo pravde, Federalno ministarstvo unutrašnjih poslova, Federalno ministarstvo rada i socijalne politike, Federalno ministarstvo zdravstva, Federalno ministarstvo obrazovanja i nauke, Federalno ministarstvo kulture i sporta i Federalno ministarstvo raseljenih osoba i izbjeglica je

pripremio Izvještaj o provedbi Preporuka Komiteta potpisnica Istanbulske konvencije u Federaciji Bosne i Hercegovine.

Izvještaj u prvom dijelu sadrži Okvir za praćenje Preporuka Komiteta potpisnica Istanbulske konvencije za mjere navedene u GREVIO-ovom izvještaju o osnovnoj evaluaciji koje se trebaju hitno preduzeti, a u drugom dijelu Okvir za praćenje daljnjih zaključaka iz GREVIO Izvještaja o osnovnoj evaluaciji za mjere za provedbu daljnjih zaključaka GREVIO-ovog izvještaja o osnovnoj evaluaciji. Priložen je tok realizacije obaveza koje proizilaze iz preporuka, kao i procjena ispunjenosti svake od preporuka

Preporuke Komiteta potpisnica Istanbulske konvencije

(Mjere navedene u GREVIO-ovom izvještaju o osnovnoj evaluaciji koje se trebaju hitno preduzeti)

1.	pojačati implementaciju Istanbulske konvencije u odnosu na sve oblike nasilja nad ženama, pored nasilja u porodici, koji su trenutno manje obrađeni u politikama, programima i službama podrške, vodeći računa o njihovoj rodnoj prirodi (stav 12.); osigurati da zakonodavstvo i politike priznaju da je nasilje nad ženama oblik diskriminacije žena (stav 13.); i bliže uskladiti definicije nasilja u porodici i rodno zasnovanog nasilja sa Istanbulsom konvencijom, uz istovremeno usklađivanje pravne definicije nasilja u porodici u svim oblastima prava (stav 14.)
2.	osigurati da se odredbe Istanbulske konvencije provode bez diskriminacije po bilo kojem od osnova navedenih u članu 4. stav 3, uključujući i na osnovu mjesta prebivališta ili statusa boravka, posebno kada je u pitanju osiguranje pristupa specijaliziranim uslugama podrške, uz istovremenu integraciju perspektiva i potreba žena koje su izložene ili mogu biti izložene intersekcionalnoj diskriminaciji ili koje su u opasnosti od takve diskriminacije u osmišljavanje, implementaciju, praćenje i evaluaciju sveobuhvatnih i koordiniranih politika za prevenciju i borbu protiv nasilja nad ženama, te promovirati istraživanja i osigurati prikupljanje podataka o nasilju nad ženama koje pogađa te grupe (stav 22.)
3.	provesti komparativnu analizu kako bi se identificirale obećavajuće prakse, uskladile politike u oblasti nasilja nad ženama i utvrdila sva postojeća preklapanja između njih, a u isto vreme, razvile i adekvatno finansirale dugoročne i koordinirane politike u odnosu na sve oblike nasilja obuhvaćenog Istanbulsom konvencijom na osnovu principa i definicija iz Istanbulske konvencije, a koje pokrivaju sve dijelove državne teritorije (stavovi 35. i 42.)
4.	osigurati održivo i dostatno finansiranje za rad ženskih organizacija koje pružaju specijalističke usluge podrške žrtvama nasilja nad ženama, na svim dijelovima teritorije, kroz transparentne i odgovorne javne procedure i uspostaviti sa njima konsultativni dijalog na svim nivoima vlasti kako bi se njihova mišljenja i iskustvo integrirali u politike usmjerene na borbu protiv nasilja nad ženama (stavovi 43. i 47.)
5.	osigurati, s jedne strane, koordinaciju i implementaciju politika o svim oblicima nasilja nad ženama, te s druge strane, njihovo nezavisno praćenje i evaluaciju radi obezbjeđivanja objektivnosti (stav 55.); i racionalizirati broj postojećih koordinacionih tijela, a istovremeno ojačati ona glavna, osigurati im dovoljne i stabilne ljudske i finansijske resurse i osigurati razmjenu informacija između njih (stav 56.)
6.	osigurati prikupljanje sistematskih i uporedivih podataka o svim oblicima nasilja nad ženama iz svih relevantnih administrativnih izvora, razvrstanih po svim relevantnim kategorijama, posebno osiguravši da takve koordinirane i uporedive podatke prikupljaju svi akteri u krivičnom pravosuđu kako bi se omogućilo da se slučajevi prate duž lanca krivičnog pravosuđa, te da se osoblje koje radi u ovim upravama obuci o važnosti dostavljanja takvih podataka onima koji su odgovorni za njihovo prikupljanje i analizu (stav 67); i poduzeti mjere za prikupljanje podataka o naredbama za mjere zaštite izdanim prema građanskom i krivičnom zakonodavstvu, te o svakom njihovom kršenju ili sankcijama izrečenim zbog toga; podaci o odlukama o starateljstvu/posjećivanju/boravištu djece kojima su izričito uzete u obzir prijave nasilja u porodici; kao i broj žrtava seksualnog nasilja u ratu koje su zatražile, dobile ili im je odbijen status civilne žrtve rata (stav 68.);
7.	redovno promovirati dugoročne kampanje podizanja svijesti o različitim manifestacijama svih oblika nasilja nad ženama, pored nasilja u porodici, u suradnji sa organizacijama za prava žena, i to na svim dijelovima teritorije, osiguravajući da se pri tom razmotre patrijarhalni i stereotipni stavovi prema ženama, prikaže rodno razumijevanje nasilja nad ženama i ženama koje su podvrgnute intersekcionalnoj diskriminaciji pruže informacije o njihovim pravima i službi podrške koja im je dostupna (stav 88.)
8.	uvesti sistematsku i obaveznu početnu edukaciju, kao i obuku na radnom mjestu, podržanu protokolima, o svim oblicima nasilja nad ženama za profesionalce koji se bave žrtvama ili počiniteljima, usmjerenu na prevazilaženje uvriježenih stereotipa i patrijarhalne kulture, te osigurati kontinuitet i održivost takvih obuka (stav 105.)
9.	poduzeti korake za uspostavljanje programa liječenja za seksualne prestupnike, u skladu sa Istanbulsom konvencijom, uzimajući u obzir najbolje prakse razvijene na međunarodnom nivou i garantirajući pristup zasnovan na ljudskim pravima (stav 113.)
10.	osigurati adekvatne ljudske i finansijske resurse Centrima za socijalni rad i pružiti obuku za njihovo osoblje o rodnoj prirodi nasilja nad ženama, uključujući nasilje u porodici i imenovati

	specijalizirane socijalne radnike za rad u ovoj oblasti; ukinuti sistem obaveznog upućivanja iz centara za socijalni rad u skloništa za žrtve nasilja u porodici, uključujući i pružanje mogućnosti samoupćivanja ženama žrtvama nasilja u porodici (stav 137.)
11.	osnovati u zemlji dovoljan broj centara za krize uslijed silovanja ili seksualnog nasilja koji pružaju hitnu medicinsku pomoć, traumatsku podršku, forenzičke preglede i psihološko savjetovanje za žrtve; a, u međuvremenu, uspostaviti jasan put za žrtve seksualnog nasilja/silovanja, osigurati da se forenzička ispitivanja izvode brzo, bez potrebe za sudskim nalogom, te žrtvama pružiti liječenje traume, psihološko savjetovanje i pravnu pomoć od strane obučenog i specijaliziranog osoblja (stav 164.)
12.	poduzeti niz prioriternih radnji u oblasti starateljstva i prava na posjete kako bi se, između ostalog, osiguralo da se prilikom utvrđivanja prava na starateljstvo i posjećivanje djece uzmu u obzir incidenti nasilja koji su obuhvaćeni Istanbulsom konvencijom; osigurati obuku i pružiti smjernice za sve relevantno osoblje kako bi se prilikom ostvarivanja prava na posjete ili starateljstvo zaštitila prava i sigurnost žrtve i njene djece; u zakonu i praksi djeca se ne oduzimaju od roditelja koji nije zlostavljač i ne smještaju u hraniteljske porodice (stav 195.)
13.	izmijeniti seksualne delikte predviđene državnim, entitetskim i krivičnim zakonima Brčko Distrikta kako bi se u njih u potpunosti uveo pojam nepostojanja slobodno datog pristanka i precizirale vrste seksualnih radnji bez pristanka koje su inkriminisane, istovremeno osiguravajući da se svako krivično djelo seksualnog nasilja primjenjuje i između bivših ili sadašnjih supružnika ili partnera; osigurati i primijeniti proporcionalne i odvraćajuće sankcije za sve seksualne radnje bez pristanka žrtve, bez obzira na lična svojstva (stav 223.)
14.	zakonodavnim mjerama i obukom nositelja pravosudnih i tužiteljskih funkcija osigurati da kazne i mjere izrečene za nasilje u porodici i druge oblike nasilja nad ženama budu efikasne, srazmjerne i odvraćajuće (stav 246.)
15.	poduzeti zakonodavne ili druge mjere za zabranu obaveznih alternativnih postupaka rješavanja sporova u vezi sa bilo kojim pravnim postupkom od značaja za žene žrtve oblika nasilja nad ženama obuhvaćenih Istanbulsom konvencijom, uključujući i postupke razvoda, razdvajanja i radne sporove koji se tiču seksualnog uznemiravanja (stav 255.)
16.	osigurati početnu edukaciju i obuku na radnom mjestu, kao i smjernice za policijske službenike, tužitelje i sudije o nasilju nad ženama, u skladu sa relevantnim nalazom GREVIO-a, u cilju smanjenja sekundarne viktimizacije i rješavanja neprijavljivanja slučajeva nasilja nad ženama te suzbijanja korištenja sporazuma o priznanju krivice, uvjetne osude i izricanja kazni koje nisu proporcionalne ili odvraćajuće; i uspostaviti odgovarajuće jedinice za prijem, istragu i krivično gonjenje slučajeva nasilja nad ženama i nasilja u porodici (stavovi 275.-276. i 278.)
17.	poduzeti zakonodavne i druge mjere kako bi se osiguralo da se procjena i upravljanje rizikom provode sistematski u odnosu na sve oblike nasilja nad ženama, kao i u odnosu na djecu žrtava, koristeći standardizirane alate za procjenu rizika, te uključujući sve relevantne aktere; i da se procjena rizika ponavlja u svim relevantnim fazama postupka, te da vodi ka izradi sigurnosnog plana za žrtve (stav 285.)
18.	poduzeti zakonodavne i/ili druge mjere kako bi se pravni okvir i praksa Bosne i Hercegovine uskladili sa članovima 52. i 53. Istanbulske konvencije, uz uvažavanje relevantnih nalaza GREVIO-a, tako što će, između ostalog, osigurati da se hitne naredbe o mjerama zabrane mogu izdati brzo u situacijama neposredne opasnosti i da se one primjenjuju i na djecu kojoj je potrebna zaštita; da ne postoji praznina u zaštiti žrtve u periodu između isteka naloga za hitnu zabranu i izricanja naloga za zaštitu; da su zabrane prilaska žrtvi dostupne po građanskom zakonu, neovisno o drugim sudskim postupcima; i da se izdaju, prate i provode hitne naredbe o zabrani, a sankcije za njihovo kršenje efikasno primjenjuju u praksi (stav 296.)
19.	izvršiti formalnu reviziju Zakona o strancima kako bi se ženama migranticama omogućila autonomna boravišna dozvola u slučaju posebno teških okolnosti, uključujući i kada su žrtve oblika nasilja obuhvaćenih Istanbulsom konvencijom; osigurati da žene migrantice, žrtve rodno zasnovanog nasilja, imaju pravo na dodjelu autonomne boravišne dozvole u slučaju protjerivanja supružnika ili partnera nasilnika; osigurati da žene i djevojke koje izgube svoj status boravka kao rezultat prisile na brak u inostranstvu mogu povratiti svoj status boravka (stav 325.)

Prvi dio: Okvir za praćenje Preporuka Komiteta potpisnica Istanbulske konvencije

(Mjere navedene u GREVIO-ovom izvještaju o osnovnoj evaluaciji koje se trebaju hitno preduzeti)

Preporuka Komiteta 1: Pojačati implementaciju Istanbulske konvencije u odnosu na sve oblike nasilja nad ženama, pored nasilja u porodici, koji su trenutno manje obuhvaćeni u politikama, programima i službama podrške, vodeći računa o njihovoj rodnoj prirodi (stav 12.); osigurati da zakonodavstvo i politike priznaju da je nasilje nad ženama oblik diskriminacije žena (stav 13.); i bliže uskladiti definicije nasilja u porodici i rodno zasnovanog nasilja sa Istanbulskom konvencijom, uz istovremeno usklađivanje pravne definicije nasilja u porodici u svim oblastima prava (stav 14.)

NAPOMENA: Preporuka 1 obuhvata i stavove 118, 138, 151, 174, 181

Aktivnost: Izmjene i dopune propisa, strateških dokumenata, planova, programa i protokola

Nosilac: Vlada FBiH, Federalno ministarstvo pravde, Federalno ministarstvo rada i socijalne politike, Gender Centar Federacije BiH, vlade kantona, kantonalna ministarstva pravosuđa i uprave i kantonalna ministarstva nadležna za oblast socijalne zaštite

Rezultat: Propisi, strateški dokumenati, planovi, programi i protokoli obuhvataju sve oblike nasilja nad ženama, vodeći računa o njihovoj rodnoj prirodi (na način da se ne izlažu sekundarnoj viktimizaciji) i imaju definicije usklađene sa Istanbulskom konvencijom te priznaju da je nasilje nad ženama oblik diskriminacije žena.

Tek realizacije: Federalno ministarstvo pravde je pripremilo Nacrt zakona o zaštiti od nasilja u porodici i nasilja prema ženama u Federaciji Bosne i Hercegovine i Nacrt zakona o izmjenama i dopunama Krivičnog zakona Federacije Bosne i Hercegovine na osnovu kojih se u zakonodavstvo Federacije Bosne i Hercegovine implementiraju principi Istanbulske konvencije i pratećih GREVIO preporuka, Lanzarote konvencije, te djelomično Direktive EU o suzbijanju nasilja nad ženama i nasilja u porodici od 24.05.2024. godine. Vlada Federacije Bosne i Hercegovine na 44. sjednici održanoj dana 11.12.2024. godine utvrdila je Prijedlog Zakona o zaštiti od nasilja u porodici i nasilja prema ženama u Federaciji Bosne i Hercegovine i Prijedlog Zakona o izmjenama i dopunama Krivičnog zakona Federacije Bosne i Hercegovine. Prijedlog Zakona o zaštiti od nasilja u porodici i nasilja prema ženama u Federaciji Bosne i Hercegovine je usvojen od strane Zastupničkog doma Parlamenta Federacije BiH na 17. redovnoj sjednici 4.02.2025., a od strane Doma naroda Parlamenta Federacije Bosne i Hercegovine na 16. redovnoj sjednici, koja je održana 04.03.2025. godine. Zakon o zaštiti od nasilja u porodici i nasilja prema ženama u Federaciji Bosne i Hercegovine je objavljen u „Službenim novinama Federacije BiH“, broj 19/25.

Federalno ministarstvo rada i socijalne politike je provelo analizu propisa u oblasti rada i socijalne politike sa aspekta usklađenosti sa Istanbulskom konvencijom i slijedom preporuka iz navedene analize izvršilo usklađivanje propisa (Zakon o socijalnim uslugama i dr.). Izrađen je nacrt Zakona o socijalnim uslugama s ciljem harmonizacije i razvoja socijalnih usluga s ciljem smanjenja socijalne isključenosti, te se trenutno provode javne konsultacije. Federalno ministarstvo rada i socijalne politike je izradilo Strategiju razvoja sistema socijalne i dječije zaštite u FBiH za period 2024-2030. s

ciljem unapređenja sistema socijalne i dječije zaštite u FBiH, smanjenja siromaštva i ublažavanja posljedica siromaštva, poboljšanja inkluzije marginaliziranih grupa i jačanja institucionalnih mehanizama i kapaciteta u sistemu socijalne zaštite.

Vlada Federacije BiH je na svojoj 45. sjednici održanoj 30.12.2024. godine donijela Rješenje o formiranju Koordinacionog tijela za praćenje provedbe Strategije za prevenciju i borbu protiv nasilja u porodici 2024-2027. Ovo Koordinaciono tijelo koje čine predstavnici/ce Federalnog ministarstva pravde, Federalnog ministarstva unutrašnjih poslova, Federalnog ministarstva rada i socijalne politike, Federalnog ministarstva zdravstva, Federalnog ministarstva obrazovanja i nauke, Federalnog ministarstva kulture i sporta, Federalnog zavoda za programiranje razvoja i Gender Centra Federacije BiH kao voditelja, osigurava sistemski i održiv pristup realizaciji obaveza definisanih Strategijom, a koja se naslanja na principe Istanbulske konvencije, te prepoznaje nasilje kao oblik diskriminacije.

Kada su u pitanju kantonalne vlade, u svih deset kantona su formirana koordinaciona tijela, te su u osam od deset kantona doneseni programi mjera za prevenciju i borbu protiv nasilja u porodici koji predstavljaju strateške dokumente na kantonalnom nivou i koji se naslanjaju na Strategiju za prevenciju i borbu protiv nasilja u porodici 2024-2027. i Istanbulsku konvenciju, čime je osiguran sveobuhvatan pristup realizaciji preuzetih obaveza na svim nivoima organizacije vlasti.

Preporuka 1 provedena (P-parcijalno): Potrebno je još usvojiti Zakon o izmjenama i dopunama Krivičnog zakona Federacije BiH, a nakon što je usvojen Zakon o zaštiti od nasilja u porodici i nasilja prema ženama Federacije BiH potrebno je donijeti i predviđene podzakonske akte. Također, ostaju obaveze vezane i za druge propise, kao što je to Porodični zakon i sl. Na kantonalnom nivou potrebno je donošenje programa mjera za prevenciju i borbu protiv nasilja u porodici u preostala dva kantona.

Preporuka Komiteta 2: Osigurati da se odredbe Istanbulske konvencije provode bez diskriminacije po bilo kojem od osnova navedenih u članu 4. stav 3, uključujući i na osnovu mjesta prebivališta ili statusa boravka, posebno kada je u pitanju osiguranje pristupa specijaliziranim uslugama podrške, uz istovremenu integraciju perspektiva i potreba žena koje su izložene ili mogu biti izložene intersekcionalnoj diskriminaciji ili koje su u opasnosti od takve diskriminacije u osmišljavanje, implementaciju, praćenje i evaluaciju sveobuhvatnih i koordiniranih politika za prevenciju i borbu protiv nasilja nad ženama, te promovirati istraživanja i osigurati prikupljanje podataka o nasilju nad ženama koje pogađa te grupe (stav 22.)

Aktivnost: Uključivanje svih zainteresovanih grupa u procese implementacije odredbi Istanbulske konvencije

Nosilac: Sve institucije iz Koordinacionog tima

Rezultat: Odredbe Istanbulske konvencije se provode bez diskriminacije po bilo kojem osnovu uz osiguranu inkluzivnost marginaliziranih grupa. Politike i procesi reflektuju specifične potrebe kroz donošenje posebnih strateških dokumenta i/ili uključivanje u različite sektorske politike.

Tok realizacije: Prilikom izrade Strategije za prevenciju i borbu protiv nasilja 2024-2027. u rad radnih tijela, osim predstavnika institucija, su bili uključeni predstavnici

različitih organizacija, kako organizacija koje rade u oblasti nasilja nad ženama i nasilja u porodici, tako i Romske organizacije i udruženja osoba sa invaliditetom. Također, u proces izrade Strategije sama strategija prepoznaje potrebu za unapređenje ravnopravnog pristupa kako sa aspekta teritorijalnog ujednačavanja, tako i mogućnosti pristupa različitim vulnerabilnih skupina. Ova obaveza, uključujući i princip otvorenog metoda koordinacije definisan je i Zakonom o razvojnom planiranju i upravljanju razvojem u Federaciji BiH.

U zradi je Strategija demografskog oporavka, kao i Strategija za unapređenje položaja osoba sa invaliditetom. Nacrt Strategije za unapređenje položaja osoba sa invaliditetom u Federaciji BiH (2025-2030) prepoznaje da su žene i djevojčice sa invaliditetom u većem riziku od nasilja u porodici i nasilja prema ženama.

U preporukama koje je Gender Centar Federacije BiH uputio Federalnom ministarstvu pravde s ciljem usklađivanja propisa, prepoznata su i prava višestruko marginaliziranih grupa.

Zakonom o zaštiti od nasilja u porodici i nasilja prema ženama u Federaciji Bosne i Hercegovine propisan je katalog prava žrtava nasilja u obitelji i nasilja prema ženama, a jedno od zagarantiranih prava je pravo na pratnju personalnog asistenta ukoliko je žrtva nasilja osoba s invaliditetom koja koristi usluge personalnog asistenta. Prema novom zakonu subjekti zaštite dužni su u prvom kontaktu sa žrtvom nasilja obavijestiti žrtvu na jeziku koji razumije i njoj razumljiv način, o svim pravima i mjerama zaštite i uslugama koja ima sukladno ovom zakonu i drugim propisima, kao i o ustanovama, organima i pravnim osobama koje pružaju specijalizirane usluge podrške.

Prijedlogom zakona o izmjenama i dopunama Krivičnog zakona Federacije Bosne i Hercegovine za pojedina krivična djela (silovanje, spolno uznemiravanje) propisan je kvalificirani oblik istog ukoliko je ono učinjeno prema osobi koja je prema počinitelju u odnosu podređenosti ili ovisnosti ili koja je posebno ranjiva zbog uzrasta, bolesti, invaliditeta, trudnoće, teže tjelesne ili duševne smetnje.

Aktivnost: Provođenje istraživanja i prikupljanje podatka o nasilju nad ženama uključujući i žene izložene višestrukoj diskriminaciji

Nosilac: Sve institucije iz Koordinacionog tima u saradnji sa Federalnim zavodom za statistiku, VSTV BiH, akademskom zajednicom i organizacijama civilnog društva.

Rezultat: Provedena različita istraživanja, uključujući specifična istraživanja. Sve nadležne institucije prikupljaju i vode podatke o nasilju nad ženama uključujući žene izložene višestrukoj diskriminaciji i ovi podaci su dio zvanične statistike.

Tok realizacije: Gender Centar Federacije BiH je podržao Institut za društvena istraživanja koji je proveo početno istraživanje o zastupljenosti tema nasilja nad ženama u NPP-ovima fakulteta, kao i o stavovima nastavnog osoblja i studenata o ovoj temi. Na osnovu Memoranduma o saradnji u okviru projekta University gender mainstreaming (UNIGEM) Transkulturene psihosocijalne obrazovne fondacije (TPO) u saradnji sa 18 fakulteta formiraju se Vijeća za rodnu ravnopravnost i donose planovi za uključivanje rodne perspektive na univerzitetima. Koordinaciono tijelo u Kantonu Sarajevo pokrenulo je aktivnosti s ciljem unapređenja NPP-ova na fakultetima.

Informativni centar za osobe sa invaliditetom „Lotos“ Tuzla je u 2024. godini uz finansijsku podršku ambasade Sjedinjenih Američkih Država izdao Izveštaj „Mapiranje pristupačnih usluga za žene sa invaliditetom u procesu zaštite od rodno-

zasnovanog nasilja u BiH" u okviru projekta „Uključivanje pitanja invalidnosti u akcije za rodnu ravnopravnost u BiH" s ciljem analize pristupačnosti usluga za žene sa invaliditetom koje pružaju organizacije i institucije u procesu zaštite od rodno zasnovanog nasilja.

Federalno ministarstvo zdravstva provodi Superviziju/Evaluaciju za praćenje primjene standardnih operativnih procedura o postupanju sa žrtvama rodno zasnovanog nasilja u domovima zdravlja koji su uveli SOP „Postupanje u slučajevima rodno zasnovanog nasilja" radi procjene primjene, odnosno poštivanja standardnih operativnih procedura o postupanju sa žrtvama rodno zasnovanog nasilja u domovima zdravlja, u kojima su procedure uvedene (najmanje 12 domova zdravlja do 2025. godina). S tim u vezi, organizuju se sastanci u domovima zdravlja o poštivanju standardnih operativnih procedura o postupanju sa žrtvama rodno zasnovanog nasilja. Cilj je provjeriti rad domova zdravlja, ukoliko imaju usvojene SOP-ove, te identificirati izazove s kojima se zdravstvene ustanove suočavaju. Također, bit će pripremljen upitnik koji će se distribuirati tim domovima zdravlja. Rezultati/odgovori će se kombinirati sa rezultatima intervjua obavljenih na terenu, a radi sačinjavanja pregleda stanja u praksi, tj. utvrđivanja stepena primjene SOP-ova i kvaliteta rada sa žrtvama.

Federalno ministarstvo unutrašnjih poslova donijelo je izmjene i dopune Pravilnika o načinu provođenja zaštitnih mjera za počinioc nasilja u porodici koje su u nadležnosti policije („Službene novine Federacije BiH", br. 19/14, 95/18 i 77/24) kojim je obuhvaćena procjena rizika, te bi ove izmjene obuhvataju i rizike u kojima se nalaze višestruko marginalizirane grupe. Gender Centar Federacije BiH redovno analizira pravosudne statističke podatke o broju i vrsti krivičnih djela sa elementima rodno zasnovanog nasilja i krivičnog djela nasilja u porodici, broju i spolu počinitelaca i žrtava, broju i vrsti izrečenih sankcija prema Krivičnom zakonu FBiH i zaštitnih mjera prema Zakonu o zaštiti od nasilja u porodici u Federaciji BiH koje jednom godišnje na upit dobija od VSTV BiH, a koristi za potrebe praćenja i izvještavanja prema Strategiji za prevenciju i borbu protiv nasilja u porodici FBiH, Konvenciji Vijeća Evrope o sprečavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u porodici (Istanbulska konvencija) i Konvenciji o eliminaciji svih oblika diskriminacije žena (CEDAW). Od 2024. godine ovi podaci sadrže i odnos počinioca i žrtve. Također, prikupljaju se podaci i o prijavama nasilja u porodici, smještaju u sigurne kuće, pozivima na SOS telefon 1265, podaci o radu koordinacionih tijela za prevenciju i borbu protiv nasilja, broju sastanaka, izvještaja i slično.

Novim Zakonom o zaštiti od nasilja u porodici i prema ženama u Federaciji BiH propisana je obaveza vođenja pisanih i elektronskih evidencija i izvještavanja, dostavljanje podataka od strane svih nadležnih institucija Gender Centru Federacije BiH, kao i Federalnom ministarstvu unutrašnjih poslova koje je dužno uspostaviti jedinstvenu informacijsku bazu podataka.

Preporuka 2 provedena (P-parcijalno): Potrebno je još usvojiti Zakon o izmjenama i dopunama Krivičnog zakona Federacije BiH. Princip integracije različitih skupina, kao i koordinirana implementacija politika propisana je Zakonom o razvojnom planiranju i upravljanjem razvojem u Federaciji BiH, kao i novim Zakonom o zaštiti od nasilja u porodici i prema ženama u Federaciji BiH i predstavlja kontinuiran proces. Nakon što je usvojen novi Zakon o zaštiti od nasilja u porodici i prema ženama u Federaciji BiH predstoji obaveza donošenja podzakonskih akata kojima će između ostalog biti

regulisan i princip vođenja elektronskih i pisanih evidencija, kao i jedinstvene informacijske baze podataka. NAPOMENA: Propisi iz oblasti javnog i političkog života se uređuju na nivou Bosne i Hercegovine, a ne entiteta.

Preporuka Komiteta 3: Provesti komparativnu analizu kako bi se identificirale obećavajuće prakse, uskladile politike u oblasti nasilja nad ženama i utvrdila sva postojeća preklapanja između njih, a u isto vrijeme, razvile i adekvatno finansirale dugoročne i koordinirane politike u odnosu na sve oblike nasilja obuhvaćenog Istanbulsom konvencijom na osnovu principa i definicija iz Istanbulske konvencije, a koje pokrivaju sve dijelove državne teritorije (stavovi 35. i 42.)

Aktivnost: Koordinacija politika

Nosilac: Sve institucije iz Koordinacionog tima

Rezultat: Usklađena horizontalna i vertikalna koordinacija politika uz uključivanje svih zainteresovanih strana u ovoj multisektorskoj oblasti

Tok realizacije: Zakon o razvojnem planiranju i upravljanju razvojem i Uredba o pravilima zainteresirane javnosti u postupku pripreme federalnih propisa i drugih akata osigurava uključenost svih zainteresovanih aktera u procesu donošenja koordinisanih politika. Također, Zakon o zaštiti od nasilja u porodici propisuje obavezu donošenja koordinisanih politika na svim nivoima organizacije vlasti. S tim u vezi, Strategiju za prevenciju i borbu protiv nasilja u porodici 2024-2027. donijela je Vlada Federacije Bosne i Hercegovine na svojoj 23. sjednici, održanoj 22.12.2023. godine („Službene novine Federacije BiH“, broj 100/23), Zastupnički dom Parlamenta Federacije Bosne i Hercegovine na svojoj 11. redovnoj sjednici od 28. i 29.05.2024. godine, a Dom naroda Parlamenta Federacije Bosne i Hercegovine na svojoj 9. redovnoj sjednici od 12.06.2024. godine. Vlada Federacije BiH je na svojoj 45. sjednici održanoj 30.12.2024. godine donijela Rješenje o formiranju Koordinacionog tijela za praćenje provedbe Strategije za prevenciju i borbu protiv nasilja u porodici 2024-2027. Ovo Koordinaciono tijelo čine predstavnici/ce Federalnog ministarstva pravde, Federalnog ministarstva unutrašnjih poslova, Federalnog ministarstva rada i socijalne politike, Federalnog ministarstva zdravstva, Federalnog ministarstva obrazovanja i nauke, Federalnog ministarstva kulture i sporta, Federalnog zavoda za programiranje razvoja i Gender Centra Federacije BiH kao voditelja. Kada su u pitanju obaveze prema članu 37. Zakona o zaštiti od nasilja u porodici, kantonalne vlade svih deset kantona su formirale koordinaciona tijela na kantonalnom nivou. Gender Centar Federacije BiH pruža kontinuiranu podršku ovim tijelima, održavaju se sastanci u sjedištima svih deset kantona, preuzeti su principi definisani Strategijom za prevenciju i borbu protiv nasilja u porodici 2024-2027., kao i Istanbulske konvencije u kantonalnim programima mjera, te su u pripremi tematske sjednice u sjedištima svih deset kantona na temu usklađenog djelovanja u ovoj oblasti. Prema podacima kantonalnih koordinacionih tijela tokom 2024. godine održano je ukupno 49 sastanaka ovih tijela.

Članom 75. novog Zakona o zaštiti od nasilja u porodici reguliše se posebno Multisektorski pristup i koordinacija, na način da se osigurava formiranje koordinacionih tijela, donošenje strateških dokumenata na svim nivoima organizacije

vlasti, kao i protokola o postupanju sa zadatkom izrade i praćenja provedbe javnih politika, organizacije periodičnih sastanaka, povezivanja, planiranja i implementacija aktivnosti i godišnjeg izvještavanja prema izvršnoj i zakonodavnoj vlasti na nivou za koji je koordinaciono tijelo formirano i izvještavanja prema Gender Centru Federacije BiH. Prema novom Zakonu, Vlada Federacije BiH, na prijedlog Gender Centra Federacije BiH, donosi Okvirni protokol o postupanju u slučajevima nasilja. Okvirnim protokolom o postupanju u slučajevima nasilja se definiraju obveze nadležnih organa u postupku preventivnog djelovanja, postupanja i zaštite u slučajevima nasilja i definira rad subjekata zaštite koji su dio i/ili ostvaruju kontinuirano suradnju s koordinacijskim tijelima i dužni su za područje jedne ili više općina/gradova potpisati Protokol o postupanju u slučajevima nasilja kojim će biti utvrđena koordinacija rada u slučajevima nasilja, na osnovu Okvirnog protokola.

Aktivnost: Adekvatni, održivi i dugoročni izvori finansiranja za sve politike, mjere i zakone

Nosilac: Sve institucije iz Koordinacionog tima

Rezultat: Donošenje zakona, strategija i politika prati održiv sistem finansiranja

Tok realizacije: Vlada Federacije BiH kao tačku dnevnog reda za usvajanje može imati samo propise, strategije ili akte za koje su osigurana finansijska sredstva. Na primjer, uz Strategiju za prevenciju i borbu protiv nasilja u porodici 2024-2027. izrađen je i Obrazac izjave o fiskalnoj procjeni u skladu sa odredbama Pravilnika o proceduri za izradu izjave o fiskalnoj procjeni zakona, drugih propisa i akata planiranja na budžet („Službene novine Federacije BiH“, br. 34/16 i 15/18). Sredstva za implementaciju Strategije se obezbjeđuju kroz procese izrade trogodišnjih i godišnjih institucionalnih planova institucija koje bi trebale da implementiraju i/ili učestvuju u implementaciji strategije, s jedne strane, kao i procesa izrade Dokumenta okvirnog budžeta i Budžeta Federacije Bosne i Hercegovine sa druge strane.

Nadležna federalna ministarstva blagovremeno planiraju finansijska sredstva u ovoj oblasti, a po uspostavljenom modelu za razvojno i finansijsko planiranje. Federalno ministarstvo finansija u direktnim pregovorima sa nadležnim federalnim ministarstvima odlučuje o dodjeljivanju sredstava za svaku kalendarsku godinu. Finansijski model postoji, ali finansijska sredstva nisu svake godine dostatna za sve planirane aktivnosti. Iz dokumenta okvirnog budžeta je vidljivo da sva nadležna ministarstva imaju planirana sredstva za realizaciju obaveza definisanih Strategijom za prevenciju i borbu protiv nasilja u porodici 2024-2027.

Preporuka 3 provedena (P-parcijalno): Potrebno je da Vlada Federacije BiH, na prijedlog Gender Centra Federacije BiH, donese Okvirni protokol o postupanju u slučajevima nasilja koji će biti osnov za sve općinske protokole čime će se osigurati ujednačen pristup. Također, potrebno je prema novom Zakonu o zaštiti od nasilja u porodici i prema ženama u Federaciji BiH uskladiti rad svih kantonalnih koordinacionih tijela.

NAPOMENA: Evidentna je potreba postojanja koordinacije na državnom nivou i komparativne analize važećih strateških dokumenata i politika u ovoj oblasti, uključujući izvore finansiranja i partnerstvo sa drugim nivoima vlasti i organizacijama.

Preporuka Komiteta 4: Osigurati održivo i dostatno finansiranje za rad ženskih organizacija koje pružaju specijalističke usluge podrške žrtvama nasilja nad ženama, na svim dijelovima teritorije, kroz transparentne i odgovorne javne procedure i uspostaviti sa njima konsultativni dijalog na svim nivoima vlasti kako bi se njihova mišljenja i iskustvo integrirali u politike usmjerene na borbu protiv nasilja nad ženama (stavovi 43. i 47.)

Aktivnost: Osigurati sistem prepoznavanja i podrške rada nevladinih organizacija u ovoj oblasti

Nosilac: Sve institucije iz Koordinacionog tima

Rezultat: Osiguran sistem prepoznavanja i finansiranja rada nevladinih organizacija sa posebnim akcentom na organizacije koje obavljaju specijalizirane usluge podrške

Tok realizacije: Federalno ministarstvo rada i socijalne politike godišnje osigurava finansijska sredstva za zaštitu i zbrinjavanje žrtava nasilja u porodici u sigurnim kućama, kroz sufinansiranje troškova smještaja za žrtve nasilja u porodici upućenih u sigurnu kuću. Sredstva se dodjeljuju kroz Tekući transfer neprofitnim organizacijama – Provedba Zakona o zaštiti od nasilja u porodici na osnovu Javnog poziva za raspodjelu sredstava za udruženja/fondacije koje pružaju privremeni smještaj žrtvama nasilja u porodici, te su u 2024. godini kroz budžet dodijeljena značajna finansijska sredstva u iznosu od 1.000.000,00KM. Važno je napomenuti da je održivost rada i finansiranja sigurnih kuća osigurano novim Zakonom o zaštiti od nasilja u porodici i prema ženama u Federaciji BiH u posebnom poglavlju „Zbrinjavanje žrtve“. Također, kroz Javni poziv za finansiranje projekata i programa iz sredstava dijela prihoda osvarenih u Budžetu Federacije Bosne i Hercegovine, kroz transfer po osnovu igara na sreću Federalno ministarstvo rada i socijalne politike osigurava finansiranje programa i projekata koji se odnose na „smještaj i utočište žrtvama torture i nasilja (sigurne kuće). U pripremi je novi Zakon o socijalnim uslugama kojim je predviđeno dešifrisanje sigurne kuće kao pružaoca socijalnih usluga.

Federalno ministarstvo kulture i sporta pruža podršku projektima u oblastima sporta, kulture i mladih koji se bave prevencijom i borbom protiv nasilja u porodici, posebno naglašavajući specifičnosti koje proizlaze iz tih sektora čime se osigurava transparentna procedura za podršku nevladinim organizacijama u ovoj oblasti. Federalno ministarstvo kulture i sporta je u 2024. godini kroz Transfer za mlade pružilo podršku Udruženju mladih „Vijeće za inicijativu i razvoj“ Goražde, za projekat „Upotrebi svoje slobodno vrijeme“ s ciljem podizanja svijesti o ozbiljnim društvenim pitanjima mladih, te je u sklopu ovog projekta održana radionica pod nazivom „Femicid“. Na ovoj radionici mladi su se informisali o problemu femicida, ozbiljnosti ovog društvenog problema i oblicima borbe protiv nasilja nad ženama, prevenciji, pravima i zaštiti žrtava. Također, Federalno ministarstvo kulture i sporta je u 2024. godini, kroz Transfer za mlade, pružilo podršku Udruženju „Dignitet“, koje se angažira na prevenciji nasilja u porodici i nasilja nad ženama, s ciljem podizanja svijesti o ovom važnom društvenom problemu. Kroz Transfer za kulturu od značaja pružena je podrška Udruženju „Obala Art Centar“ za film „Gym“ koji se bavi fenomenom nasilja nad ženama, te je ovaj film prikazan u okviru 30. Sarajevo Film Festivala. Kor podršku

udruženjima Ministarstvo doprinosi izgradnji sigurnijeg i pravednijeg društva za sve građane s posebnim naglaskom na zaštitu i podršku ranjivim grupama.

Nadležna federalna ministarstva u kontinuitetu sarađuju sa organizacijama za ženska prava i uključuju ih aktivno u sve procese donošenja strateških dokumenata, politika, propisa i dr., a što je regulisano i propisima o razvojnom planiranju, kao i posebnim sektorskim strategijama. Novim Zakonom o zaštiti od nasilja u porodici i prema ženama u Federaciji BiH posebno je definisana uloga nevladinih organizacija u pružanju podrške žrtvama nasilja u porodici i njihovoj ulozi u multisektorskoj saradnji čime je osigurana održivost njihovog djelovanja.

Preporuka 4 provedena (DA-potpuno): Novim Zakonom o zaštiti od nasilja u porodici i prema ženama u Federaciji BiH posebno je definisana uloga nevladinih organizacija čime je osigurana održivost kontinuirane saradnje i finansijske podrške.

Preporuka Komiteta 5: Osigurati, s jedne strane, koordinaciju i implementaciju politika o svim oblicima nasilja nad ženama, te s druge strane, njihovo nezavisno praćenje i evaluaciju radi obezbjeđivanja objektivnosti (stav 55.); i racionalizirati broj postojećih koordinacionih tijela, a istovremeno ojačati ona glavna, osigurati im dovoljne i stabilne ljudske i finansijske resurse i osigurati razmjenu informacija između njih (stav 56.)

NAPOMENA: Preporuka 5 obuhvata i stav 125

Aktivnost: Osigurati sistemsku koordinaciju i implementaciju politike o svim oblicima nasilja nad ženama

Nosilac: Sve institucije iz Koordinacionog tima i kantoni

Rezultat: Funkcionalna koordinaciona tijela na svim nivoima organizacije vlasti

Tok realizacije: Ovaj mehanizam je zakonski definisan kako kroz Zakon o zaštiti od nasilja u porodici, postoji koordinaciono tijelo na federalnom nivou, kako za Strategiju, tako i za praćenje Istanbulske konvencije. Također, postoje koordinaciona tijela u svih deset kantona. Kroz donošenje strateških dokumenata na svim nivoima organizacije vlasti osiguran je proces planiranja, realizacije i izvještavanja, a sam princip evaluacije dodatno je zakonski definisan Uredbom o evaluaciji strateških dokumenata („Službene novine Federacije BiH“, br. 74/19 i 2/21).

Također, članom 75. novog Zakona o zaštiti od nasilja u porodici reguliše se posebno Multisektorski pristup i koordinacija, na način da se osigurava formiranje koordinacionih tijela, donošenje strateških dokumenata na svim nivoima organizacije vlasti, kao i protokola o postupanju sa zadatkom izrade i praćenja provedbe javnih politika, organizacije periodičnih sastanaka, povezivanja, planiranja i implementacija aktivnosti i godišnjeg izvještavanja prema izvršnoj i zakonodavnoj vlasti na nivou za koji je koordinaciono tijelo formirano i izvještavanja prema Gender Centru Federacije BiH. Prema novom Zakonu, Vlada Federacije BiH, na prijedlog Gender Centra Federacije BiH, donosi Okvirni protokol o postupanju u slučajevima nasilja. Okvirnim protokolom o postupanju u slučajevima nasilja se definiraju obveze nadležnih organa u postupku preventivnog djelovanja, postupanja i zaštite u slučajevima nasilja i definira

rad subjekata zaštite koji su dio i/ili ostvaruju kontinuirano suradnju s koordinacionim tijelima i dužni su za područje jedne ili više općina/gradova potpisati Protokol o postupanju u slučajevima nasilja kojim će biti utvrđena koordinacija rada u slučajevima nasilja, na osnovu Okvirnog protokola.

Važno je naglasiti da je u skladu sa GREVIO preporukom 56. Vlada Federacije BiH dužna da osigura dovoljan broj stručnih kadrova u cilju provođenja mandata Gender Centra FBiH, a što uključuje i stabilne izvore finansiranja. Posebno treba naglasti da se obim poslova Gender Centra FBiH, povećava u kontinuitetu i zbog potrebe praćenja novih međunarodnih dokumenata kojima BiH pristupa. Sistemsko praćenje politika i strategija u ovoj oblasti odgovornost je Vlade Federacije BiH, a kroz djelovanje Gender Centra Federacije BiH. Stoga, kvalitet ovih procesa direktno ovisi o kapacitiranosti Gender Centra FBiH i mogućnosti da sve procese za koje je zaduženo provodi.

Osim navedenog, Vlada Federacije BiH je na svojoj 21. sjednici održanoj 30.11.2023. godine donijela Rješenje o formiranju Koordinacionog tima za praćenje implementacije Preporuka Komiteta potpisnica Istanbulske konvencije. Ovo Koordinaciono tijelo, čiji je rad usko vezan i za samu Strategiju održava redovne periodične sastanke, prati i osigurava kontinuitet u realizaciji aktivnosti s ciljem ispunjavanja obaveza prema Konvenciji. Koordinaciono tijelo je u saradnji sa Gender Centrom Federacije BiH, OSCE Misijom u BiH i parlamentarnim komisijama bilo uključeno u realizaciju tri tematske sjednice u Parlamentu Federacije BiH, nakon kojih su Zastupnički dom Parlamenta Federacije Bosne i Hercegovine i Dom naroda Parlamenta Federacije Bosne i Hercegovine usvojili zaključke. Prva tematska sjednica o „Institucionalnom odgovoru na nasilje u porodici i nasilje nad ženama“, druga tematska sjednica o „Odgovoru policijskog i pravosudnog sektora na nasilje u porodici i rodno zasnovano nasilje“ i treća tematska sjednica o „O zaštiti žrtava nasilja u porodici“. Na svakoj od sjednica održana su tematska izlaganja, između ostalog i o Strategiji za prevenciju nasilja u porodici i o Istanbulske konvenciji, multisektorskom odgovoru, te su doneseni zaključci koji su usvojeni od strane oba doma Parlamenta Federacije BiH.

Preporuka 5 provedena (DA-potpuno): Novim Zakonom o zaštiti od nasilja u porodici i prema ženama u Federaciji BiH posebno je definisana koordinacija i multisektorski pristup čime je osigurana održivost.

Preporuka Komiteta 6: Osigurati prikupljanje sistematskih i uporedivih podataka o svim oblicima nasilja nad ženama iz svih relevantnih administrativnih izvora, razvrstanih po svim relevantnim kategorijama, posebno osiguravši da takve koordinirane i uporedive podatke prikupljaju svi akteri u krivičnom pravosuđu kako bi se omogućilo da se slučajevi prate duž lanca krivičnog pravosuđa, te da se osoblje koje radi u ovim upravama obuča o važnosti dostavljanja takvih podataka onima koji su odgovorni za njihovo prikupljanje i analizu (stav 67); i poduzeti mjere za prikupljanje podataka o naredbama za mjere zaštite izdanim prema građanskom i krivičnom zakonodavstvu, te o svakom njihovom kršenju ili sankcijama izrečenim zbog toga; podaci o odlukama o starateljstvu/posjećivanju/boravištu djece kojima su izričito uzete u obzir prijave nasilja u porodici; kao i broj žrtava seksualnog nasilja u ratu koje su zatražile, dobile ili im je odbijen status civilne žrtve rata (stav 68.);

NAPOMENA: Preporuka 6 obuhvata i stavove 181 i 214)

Aktivnost: Provesti analizu i unaprijediti sistem prikupljanja i obuhvata podataka, te obuka osoblja

Nosilac: Sve institucije iz Koordinacionog tima, VSTV i FZS

Rezultat: Zakonski propisan mehanizam prikupljanja podataka i objavljivanja, podaci se prikupljaju sistematski o svim oblicima nasilja nad ženama iz svih relevantnih izvora, uporedivi su, posebno pravosudni podaci omogućavaju praćenje slučajeva tokom cijelog postupka, prikupljaju se i vode podaci o kršenju zaštitnih mjera i sankcijama za njihovo kršenje, te podaci o odlukama o starateljstvu/posjećivanju/boravištu djece kojima su izričito uzete u obzir prijave nasilja u porodici; kao i broj žrtava seksualnog nasilja u ratu koje su zatražile, dobile ili im je odbijen status civilne žrtve rata. Svi podaci obuhvataju i marginalizirane grupe. Pravosudni podaci trebaju omogućiti uvid u kretanje predmeta u svim fazama krivičnog postupka, stepen osuđivanosti, pokajanja, povrata u krivično djelo, smrtnom ishodu, zaštitnim mjerama, njihovoj provedbi, kršenju i odgovornosti za kršenje zaštitnih mjera, podatke o zahtjevima za odštetu pred parničnim i krivičnim sudovima, te identifikaciju jaza u odgovoru institucija.

Tok realizacije: Koordinacioni tijelo za praćenje provedbe Istanbulske konvencije je pristupilo analizi postojećeg mehanizma prikupljanja podataka na osnovu Zakona o zaštiti od nasilja u porodici i drugih propisa od značaja za provedbu Istanbulske konvencije.

Članom 77. novog Zakona o zaštiti od nasilja u porodici i nasilja prema ženama u Federaciji Bosne i Hercegovine propisana je obaveza vođenja evidencija i izvještavanja na način da je nadležni policijski organ dužan je voditi pisanu i elektronsku evidenciju o prijavljenim slučajevima nasilja, predloženim zaštitnim mjerama i hitnim zaštitnim mjerama i o provođenju hitnih mjera zaštite i zaštitnih mjera, nadležno tužiteljstvo dužno je voditi pisanu i elektronsku evidenciju o podnesenim prijavama slučajeva nasilja i podnesenim zahtjevima za određivanje hitnih mjera zaštite, nadležni sud dužan je voditi pisanu i elektronsku evidenciju o podnesenim zahtjevima za izricanje zaštitnih mjera i o izrečenim zaštitnim mjerama iz člana 26. ovoga zakona; organ starateljstva dužan je voditi pisanu i elektronsku evidenciju o podnesenim zahtjevima za određivanje hitnih mjera zaštite i zahtjevima za izricanje zaštitnih mjera; Centar za mentalno zdravlje dužan je voditi pisanu i elektronsku evidenciju o provođenju izrečenih zaštitnih mjera; Centar za liječenje bolesti ovisnosti dužan je voditi pisanu i elektronsku evidenciju o provođenju izrečenih zaštitnih mjera; Sigurna kuća dužna je voditi pisanu i elektronsku evidenciju o broju zaprimljenih zahtjeva za smještaj i realiziranih smještaja žrtava, i dr. Statistički podaci iz evidencija obvezno se dostavljaju Gender Centru Federacije BiH najkasnije do 31.01. za prethodnu godinu, a objedinjene podatke Gender Centar Federacije BiH dostavlja Federalnom ministarstvu unutrašnjih poslova – Federalnom ministarstvu unutrašnjih poslova najkasnije do 31.03. za prethodnu godinu. Federalno ministarstvo unutrašnjih poslova – Federalno ministarstvo unutrašnjih poslova dužno je uspostaviti jedinstvenu informacijsku bazu podataka.

Federalno ministarstvo rada i socijalne politike redovno prikuplja, analizira i objavljuje podatke razvrstane po spolu o broju izrečenih zaštitnih mjera prema osobama koje su

štićene zaštitnom mjerom i nasilnim osobama kojima su izrečene zaštitne mjere, broju osoba koje su upućene u smještaj u sigurne kuće, te broju žrtava nasilja u porodici (djeca, omladina i odrasli) kojima je pružena stručna pomoć organa starateljstva, kao i o korisnicima socijalne i dječije zaštite i broju korisnika u stanju socijalne potrebe.

Preporuka 6 provedena (P-parcijalno): Novim Zakonom o zaštiti od nasilja u porodici i prema ženama u Federaciji BiH predviđeni su podzakonski akti kojima će biti regulisana obaveza vođenja evidencije, njihova međusobna usklađenost i uspostava jedinstvene informacijske baze podataka. Rok za izradu akata je šest mjeseci, te će nakon tog procesa biti pristupljeno izradi informacijske baze podataka od strane Federalnog ministarstva unutrašnjih poslova.

Preporuka Komiteta 7: Redovno promovirati dugoročne kampanje podizanja svijesti o različitim manifestacijama svih oblika nasilja nad ženama, pored nasilja u porodici, u suradnji sa organizacijama za prava žena, i to na svim dijelovima teritorije, osiguravajući da se pri tom razmotre patrijarhalni i stereotipni stavovi prema ženama, prikaže rodno razumijevanje nasilja nad ženama i ženama koje su podvrgnute intersekcionalnoj diskriminaciji pruže informacije o njihovim pravima i službi podrške koja im je dostupna (stav 88.)

NAPOMENA: Preporuka 7 obuhvata i stav 128

Aktivnost: Osigurati prostor za realizaciju kontinuiranih, održivih i inkluzivnih kampanja

Nosilac: Sve institucije iz Koordinacionog tima

Rezultat: Kampanje su održive i sadržajno obuhvataju sve elemente Istanbulske konvencije. Nadležne institucije osiguravaju finansijska sredstva za provođenje kampanja.

Tok realizacije: Tokom 2024. godine realizovan je značajan broj promotivnih aktivnosti. Primjetno je da su različite institucije, ali i nevladine organizacije provodile promotivne aktivnosti tokom dužeg perioda. Također, održivost promotivnog djelovanja osigurana je i u okviru čana 72. novog Zakona o zaštiti od nasilja u porodici i prema ženama Federacije BiH u kojem je definisana obaveza da se u okviru programa mjera za prevenciju, zaštitu i borbu protiv nasilja realizuju i aktivnosti promocije nenasilničkog ponašanja. S tim u vezi, realizovane su kampanje u organizaciji Federalnog ministarstva unutrašnjih poslova pod nazivom „Ne okreći glavu, okreni broj!“, kampanja Federalnog ministarstva rada i socijalne politike, kampanja Federalnog ministarstva obrazovanja i nauke, ali i kampanje kantonalnih koordinacionih tijela u okviru svojih kantonalnih programa mjera u kojima su kroz saradnju institucija i nevladinih organizacija realizovane brojne promotivne aktivnosti. Također, kampanje međunarodnih organizacija, kao na primjer kampanja pod sloganom „Zaustavimo femicid“ koju u Bosni i Hercegovini provodi UN Women BiH realizovane su u saradnji sa institucijama i nevladinim organizacijama. Federalno ministarstvo obrazovanja i nauke je kroz „Program podrške javnih kampanja s ciljem prevencije i sprečavanja nasilja i unapređenja medijske pismenosti u odgojno-obrazovnim ustanovama i društvu osiguralo sredstva u iznosu od 328.000,00 KM za

podršku 23 projekta produkcijskih i medijskih kuća, ustanova i nevladinih organizacija. Gender Centar Federacije BiH kontinuirano provodi kampanju #Boljevako koja kroz kratke video spotove obrađuje različite faktore rizika za nasilje nad ženama i nasilje u porodici. Kampanja također integriše i vulnerabilne grupe, osobe sa poteškoćama u kretanju, slijepe i slabovidne osobe i osobe sa poteškoćama sluha. Kampanja se provodi pod motom „Jačajmo međupartnerske odnose i komunikaciju sa djecom. Mijenjajmo društvo promjenom sebe“, te je ostvarila obuhvat od preko 8.500.000 pregleda, a video spotovi se koriste i za različite obuke, seminare, promocije, kao i u nastavi. Federalno ministarstvo rada i socijalne politike realizovalo je kampanju s ciljem podizanja svijesti o nasilju nad ženama i djevojčicama, promocija koncepta održivosti i finansijske neovisnosti žena nakon rehabilitacije i osnaživanja u sigurnim kućama u FBiH, kao i kampanju „Muškarci u borbi protiv rodno zasnovanog nasilja“. Održan je centralni događaj – donatorska večer u okviru kampanje „16 dana aktivizma u borbi protiv rodnozasnovanog nasilja“ s ciljem podrške ženama koje su preživjele nasilje i započinjui novi život, na način da im se omogući dostojanstven život oslobođen strana. Održana je premijera dokumentarnog filma „Sigurne kuće – sigurno mjesto za žene i djecu u FBiH s ciljem da se sigurne kuće približe javnosti sa svim svojim sadržajima koje ih čine sigurnim i bezbjednim mjestom za žrtve nasilja koje u njima potraže sklonište.

Preporuka 7 provedena (DA-potpuno): Novim Zakonom o zaštiti od nasilja u porodici i prema ženama u Federaciji BiH u okviru čana 72. definisana je obaveza da se u okviru programa mjera za prevenciju, zaštitu i borbu protiv nasilja realizuju i aktivnosti promocije nenasilničkog ponašanja. Također, u okviru programa rada institucija na različitim nivoima organizacije vlasti su definisani promotivni programi koji se provode u kontinuitetu i u saradnji institucija i nevladinih organizacija.

Preporuka Komiteta 8: Uvesti sistematsku i obaveznu početnu edukaciju, kao i obuku na radnom mjestu, podržanu protokolima, o svim oblicima nasilja nad ženama za profesionalce koji se bave žrtvama ili počiniteljima, usmjerenu na prevazilaženje uvriježenih stereotipa i patrijarhalne kulture, te osigurati kontinuitet i održivost takvih obuka (stav 105.)

NAPOMENA: Preporuka 8 obuhvata i stavove 111, 139, 214, 228

Aktivnost: Program obuke o nasilju nad ženama i nasilju u porodici za uposlenike u centrima za socijalni rad

Nosilac: Federalno ministarstvo rada i socijalne politike

Rezultat: Pripremljen program, pripremljen plan obuke, definisan sistem certificiranja, provedene obuke

Tok realizacije: Federalno ministarstvo rada i socijalne politike je izradilo oficijelni Program obuke stručnih radnika u sistemu socijalne i dječije zaštite u oblasti zaštite od nasilja u porodici i rodno zasnovanog nasilja koji je objavljen na web stranici ministarstva. Navedeni program je osnova za obuke koje provode kantonalna ministarstva nadležna za oblast socijalne zaštite, institucije i druge organizacije specijalizirane u ovoj oblasti. Do sada su realizovana dva ciklusa edukacija prema

ovom programu kojim su obuhvaćeni stručni radnici u sistemu socijalne i dječije zaštite u oblasti zaštite od nasilja u porodici i rodno zasnovanog nasilja u četiri kantona.

Aktivnost: Program obuke o nasilju nad ženama i nasilju u porodici za policijske službenike/ce

Nosilac: Federalno ministarstvo unutrašnjih poslova

Rezultat: Pripremljen program, pripremljen plan obuke, definisan sistem certificiranja, provedene obuke

Tok realizacije: Provede se obuke prema Pravilniku o provođenju zaštitnih mjera od strane kantonalnih ministarstava unutrašnjih poslova, a specijalističke obuke provodi Policijska akademija Federalnog MUP-a na zahtjev kantonalnih ministarstava unutrašnjih poslova. Kada je u pitanju Federalno ministarstvo unutrašnjih poslova, na Policijskoj akademiji je od novembra 2024. godine na snazi novi nastavni plan i program osnovne policijske obuke za početni čin „policajac“ i čin „Mlađi inspektor“, a u kojem je uveden novi nastavni predmet pod nazivom „Nasilje u porodici, maloljetnička delinkvencija i rodno zasnovano nasilje“. Važno je naglasiti da se trenutno školuje 556 polaznika (87% kadeta i 13% kadetkinja) za ova dva čina, a koji su obuhvaćeni i ovim nastavnim predmetom. U okviru sedam različitih programa obuke namijenjenih policijskim službenicima, ali i učesnicima iz drugih institucija realizovano je ukupno 13 obuka na kojima je prisustvovalo 651 polaznika (89% muškaraca i 11% žena).

Aktivnost: Program obuke o nasilju nad ženama i nasilju u porodici za zdravstvene radnike i saradnike

Nosilac: Federalno ministarstvo zdravstva

Rezultat: Realizovane edukacije zdravstvenih radnika i saradnika prema a) programu „Kliničko postupanje u slučajevima silovanja i drugih oblika seksualnog nasilja“, kao i edukacija zdravstvenih radnika i saradnika prema b) programu „Jačanje odgovora zdravstvenog sistema na RZN“, te c) Trening trenera: „Referalni mehanizmi i pružanje usluga žrtvama RZN i žrtvama seksualnog nasilja u ratu“ i d) edukacija zdravstvenih radnika i saradnika uposlenih u centrima za mentalno zdravlje u zajednici prema programu „Provođenje zaštitne mjere obaveznog psihosocijalnog tretmana počinitelja nasilja u porodici“.

Tok realizacije: Kada su u pitanju edukacije u oblasti zdravstva, Federalno ministarstvo zdravstva provodi tri programa edukacija radnika u sistemu zdravstva u kojima je obuhvaćena tema nasilja u porodici, nasilja nad ženama, diskriminacije i ravnopravnosti spolova, te je obuhvaćeno ukupno 130 osoba. Kroz program „Jačanje odgovora sistema zdravstva na rodno zasnovano nasilje“ realizovane su tri obuke za 27 domova zdravlja, a kroz program „Kliničko postupanje u slučajevima silovanja i drugih oblika seksualnog nasilja“ realizovane su dvije obuke u Sarajevu, za 12 bolnica i tri univerzitetska klinička centra.

Aktivnost: Revizija Resursnog paketa - Jačanje odgovora zdravstvenog sistema na RZN i izrada Standarda sigurnosti i kvaliteta za domove zdravlja u oblasti pružanja usluga žrtvama RZN

Nosilac: Federalno ministarstvo zdravstva

Rezultat: Završena revizija Resursnog paketa - Jačanje odgovora zdravstvenog sistema na RZN radi dodatnog usklađivanja sa Istanbulskom konvencijom i domaćim propisima koji su stupili na snagu od donošenja paketa (2017. godine) i izrađeni Standardi sigurnosti i kvaliteta za domove zdravlja u oblasti pružanja usluga žrtvama RZN i usvojeni od strane Agencije za kvalitet i akreditaciju u zdravstvu u Federaciji BiH.

Tok realizacije: Ekspertska radna grupa radi na izmjenama i dopunama Resursnog paketa i Standarda sigurnosti i kvaliteta. Federalno ministarstvo zdravstva je započelo reviziju Resursnog paketa u 2024. godini sa fokusom na standarde sigurnosti u pružanju usluga i temama koje prvobitno nisu obrađene.

Aktivnost: Program obuke o nasilju nad ženama i nasilju u porodici za državne službenike/ce

Nosilac: Agencija za državnu službu FBiH

Rezultat: Pripremljen program, pripremljen plan obuke, definisan sistem certificiranja, provedene obuke

Tok realizacije: Kada su u pitanju edukacije državnih službenika/ca koji u svom radu primjenjuju propise u oblasti nasilja u porodici i nasilja nad ženama, uspostavljen je sistem stručnog usavršavanja u okviru Agencije za državnu službu Federacije BiH, te su u Programu stručnog usavršavanja za 2024. godinu planirane tri teme: Korupcija i rodno zasnovano nasilje, Ravnopravnost spolova i diskriminacija po osnovu spola i Primjena propisa u oblasti nasilja u porodici i nasilja nad ženama – podrška implementaciji domaćih i međunarodnih dokumenata, te su realizovana tri jednodnevna programa za ukupno 75 učesnika/ca. Tema obuke „Primjena propisa u oblasti nasilja u porodici i nasilja nad ženama – podrška implementaciji domaćih i međunarodnih dokumenata“ je pripremljena i sastavni je dio Plana i programa za program obuke ADSFBiH u 2024. godini, kao i u programu za 2025. godinu. S tim u vezi, u 2024. godini realizovana je obuka za državne službenike na federalnom nivou organizacije vlasti, dok su u 2025. godini planirane obuke za državne službenike/ce u svih deset kantona, a do marta 2025. godine su već realizovane obuke u pet kantona sa obuhvatom od 155 polaznika/ca.

Aktivnost: Program obuke o nasilju nad ženama i nasilju u porodici za nastavno osoblje

Nosilac: Federalno ministarstvo obrazovanja i nauke

Rezultat: Pripremljen program, pripremljen plan obuke, definisan sistem certificiranja, provedene obuke

Tok realizacije: Kada je u pitanju rad pedagoških institucija realizuju se programi obuka za nastavnike, pedagoge i psihologe u okviru programa Federalnog ministarstva obrazovanja i nauke s ciljem jačanja vještina profesionalaca za prepoznavanje raznih oblika nasilja, bazirano na Vodiču za nastavnike, pedagoge i psihologe.

Aktivnost: Uključivanje teme nasilja u porodici i nasilja na ženama u nastavne planove i programe na fakultetima

Nosilac: Federalno ministarstvo obrazovanja i nauke

Rezultat: Provedena analiza, uključena tema nasilja u porodici i nasilja nad ženama u nastavne planove i programe

Tok realizacije: Provedena početna analiza sadržaja nastavnih planova i programa kao i stavova nastavnog osoblja i studenata o temi nasilja nad ženama i nasilja u porodici. Institut za društvena istraživanja Fakulteta političkih nauka Univerziteta u Sarajevu i Gender Centar Vlade Federacije Bosne i Hercegovine u okviru Strategije za prevenciju i borbu protiv nasilja u porodici 2024-2027, realizovali su istraživanje koje je rezultiralo studijom „Nasilje u porodici i rodno zasnovano nasilje u visokom obrazovanju: između teorije i prakse“. Istraživanjem je primarno provedena analiza nastavnih planova i programa društvenih i humanističkih fakulteta na Univerzitetu u Sarajevu o zastupljenosti i obimu nastavnih sadržaja koji tretiraju problematiku rodno zasnovanog nasilja i nasilja u porodici, kao i stavovi studenata i nastavnog osoblja o ovim pitanjima. Analiza stanja predstavlja polaznu osnovu za praćenje uticaja provedenih mjera u okviru Strategije za prevenciju i borbu protiv nasilja u porodici u ovoj oblasti. Studija je promovisana na Fakultetu političkih nauka Univerziteta u Sarajevu dana 13.11.2024. godine. Na osnovu Memoranduma o saradnji u okviru projekta University gender mainstreaming (UNIGEM) Transkulturene psihosocijalne obrazovne fondacije (TPO) u saradnji sa 18 fakulteta formiraju se Vijeća za rodnu ravnopravnost i donose planovi za uključivanje rodne perspektive na univerzitetima. Koordinaciono tijelo u Kantonu Sarajevo pokrenulo je aktivnosti s ciljem unapređenja NPP-ova na fakultetima.

Preporuka 8 provedena (DA-potpuno): Novim Zakonom o zaštiti od nasilja u porodici i prema ženama u Federaciji BiH u okviru člana 72. definisana je obaveza da se u okviru programa mjera za prevenciju, zaštitu i borbu protiv nasilja realizuju edukacije državnih službenika i namještenika, zaposlenih u organima starateljstva, zdravstvenih radnika, nastavnika, odgajatelja i drugih subjekata iz oblasti nasilja. Također, u okviru člana 78. novog zakona definisana je i obaveza redovnog stručnog usavršavanja sudija i tužilacija, policijskih službenika i državnih službenika i namještenika koji se neposredno bave oblašću nasilja, uz obavezu osiguranja finansijskih sredstava u budžetima u svrhe redovnih edukacija čime je mehanizam obuka i certificiranja kontinuiran i održiv. Nadležne institucije imaju definisane oficijelne programe edukacija u svojim programima rada, te se ove obuke i provode. Ono što je potrebno je osigurati veći obuhvat edukacija, posebno nakon donošenja novog Zakona o zaštiti od nasilja u porodici.

Preporuka Komiteta 9: Poduzeti korake za uspostavljanje programa liječenja za seksualne prestupnike, u skladu sa Istanbulskom konvencijom, uzimajući u obzir najbolje prakse razvijene na međunarodnom nivou i garantirajući pristup zasnovan na ljudskim pravima (stav 113.)

Aktivnost: Analiza praksi u provedbi programa liječenja za seksualne prestupnike

Nosilac: Federalno ministarstvo zdravstva

Rezultat: Provedene analize najboljih praksi u drugim zemljama i kapaciteta ustanova zdravstvene zaštite za uspostavljanje programa liječenja.

Tok realizacije: -

Preporuka 9 (NE-nije provedena)

Preporuka Komiteta 10: Osigurati adekvatne ljudske i finansijske resurse Centrima za socijalni rad i pružiti obuku za njihovo osoblje o rodnoj prirodi nasilja nad ženama, uključujući nasilje u porodici i imenovati specijalizirane socijalne radnike za rad u ovoj oblasti; ukinuti sistem obaveznog upućivanja iz centara za socijalni rad u skloništa za žrtve nasilja u porodici, uključujući i pružanje mogućnosti samoupućivanja ženama žrtvama nasilja u porodici (stav 137.)

Aktivnost: Izrada analize potreba za ljudskim i finansijskim resursima u centrima za socijalni rad

Nosilac: Federalno ministarstvo rada i socijalne politike i kantonalna ministarstva u čijoj je nadležnosti socijalna zaštita

Rezultat: Provedena analiza potreba za ljudskim i finansijskim resursima u centrima za socijalni rad, osigurana neophodna sredstva, popunjena neophodna radna mjesta, obučeno i certificirano osoblje i imenovani specijalizirani radnici.

Tok realizacije: Federalno ministarstvo rada i socijalne politike pokrenulo je izradu analize u saradnji sa partnerskim organizacijama. Izrađen Program „Jačanje profesionalnih kompetencija stručnih radnika u centrima za socijalni rad i općinskim službama socijalne zaštite u primjeni i provedbi Zakona o zaštiti od nasilja u porodici i Porodičnog zakona“.

Aktivnost: Izmjene i dopune Zakona o zaštiti od nasilja u porodici FBiH

Nosilac: Federalno ministarstvo pravde

Rezultat: Propisana procedura u slučaju samoupućivanje žrtava nasilja u porodici u specijalizirane organizacije

Tok realizacije: Novim Zakonom o zaštiti od nasilja u porodici i nasilja prema ženama u Federaciji Bosne i Hercegovine, članom 57., uređen je način zbrinjavanja žrtve. S tim u vezi, radi osiguranja fizičke zaštite i ostvarivanja prava i interesa žrtve nasilja, organ starateljstva uz asistenciju policijskog organa ili policijski organ dužni su, uz prethodni pristanak žrtve, osim ako je žrtva djeteta, privremeno će zbrinuti žrtvu nasilja i djecu iz žrtvinog domaćinstva u sigurnu kuću, drugu odgovarajuću instituciju ili kod druge obitelji. Zahtjev za smještaj može podnijeti i žrtva nasilja, zbog pretrpljenog nasilja, straha i uznemirenosti, radi osiguravanja fizičke zaštite i ostvarivanja svojih prava i interesa, kao i sprječavanja ponavljanja nasilja. Žrtva smještaj ima pravo izravno zatražiti od sigurne kuće ili podnijeti nadležnom organu starateljstva, zahtjev za privremeno zbrinjavanje, o kojem zahtjevu organ starateljstva odmah mora donijeti odluku.

Preporuka 10 provedena (DA-potpuno): Vlada Federacije BiH je na 44. sjednici održanoj 11.12.2024. godine utvrdila Prijedlog zakona o zaštiti od nasilja u porodici i nasilja prema ženama u Federaciji Bosne i Hercegovine, koji je usvojen od strane Zastupničkog doma Parlamenta Federacije BiH na 17. redovnoj sjednici 4.02.2025., a od strane Doma naroda Parlamenta Federacije Bosne i Hercegovine na 16. redovnoj

sjednici, koja je održana 04.03.2025. godine. Zakon o zaštiti od nasilja u porodici i nasilja prema ženama u Federaciji Bosne i Hercegovine je objavljen u „Službenim novinama Federacije BiH“, broj 19/25.

Preporuka Komiteta 11: Osnovati u zemlji dovoljan broj centara za krize uslijed silovanja ili seksualnog nasilja koji pružaju hitnu medicinsku pomoć, traumatsku podršku, forenzičke preglede i psihološko savjetovanje za žrtve; a, u međuvremenu, uspostaviti jasan put za žrtve seksualnog nasilja/silovanja, osigurati da se forenzička ispitivanja izvode brzo, bez potrebe za sudskim nalogom, te žrtvama pružiti liječenje traume, psihološko savjetovanje i pravnu pomoć od strane obučenog i specijaliziranog osoblja (stav 164.)

Aktivnost: Unapređenje servisa za žrtve silovanja i seksualnog nasilja

Nosilac: Federalno ministarstvo zdravstva

Rezultat: Uposlenici kriznih centara za postupanje sa žrtvama silovanja i drugih oblika seksualnog nasilja, kao i uposlenici 12 bolnica (koje imaju ginekološke odjele) upoznati sa obavezama u radu centara, kliničkim postupanjem sa žrtvama, obavezama saradnje sa drugim nadležnim tijelima (cca 50 polaznika edukacije do 2024. godina)

Tok realizacije: U skladu sa programom saradnje zaključenim sa UNFPA, Ured za BiH, edukacije se provode na osnovu izrađenih priručnika i modula za provođenje nastave u ovoj oblasti, a koje je Federalno ministarstvo zdravstva donijelo u ranijem periodu (2019. god.). Organizirane su dvije edukacije u 2024. godini. Polaznici edukacije su uposlenici bolnica i kliničkih centara (doktori medicine specijalisti ginekologije, medicinske sestre-tehničari, psiholozi i socijalni radnici). Ukupno 73 učesnika (Ž – 55; M – 18).

Krizni centri za postupanje sa žrtvama silovanja i drugih oblika seksualnog nasilja u Federaciji BiH osnovani su 2022/2023. godine, i to u okviru Univerzitetskog kliničkog centra u Tuzli, Sveučilišne kliničke bolnice Mostar i JU Opće bolnice „Dr. Abdulah Nakaš“. Izrađen je Priručnik „Kliničko postupanje u slučajevima silovanja i drugih oblika seksualnog nasilja“. Izrađen je okvir za izradu Standardne operativne procedure „Kliničko postupanje u slučajevima silovanja i drugih oblika seksualnog nasilja“, koji treba da se modificira organizaciji svakog od navedenih centara i tako modificiran SOP treba da bude formalno-pravno usvojen na nivou zdravstvene ustanove kojoj centar pripada (u skladu sa propisima u oblasti zdravstva).

Preporuka 11 provedena (DA-potpuno):

Preporuka Komiteta 12: Poduzeti niz prioriternih radnji u oblasti starateljstva i prava na posjete kako bi se, između ostalog, osiguralo da se prilikom utvrđivanja prava na starateljstvo i posjećivanje djece uzmu u obzir incidenti nasilja koji su obuhvaćeni Istanbulskom konvencijom; osigurati obuku i pružiti smjernice za sve relevantno osoblje kako bi se prilikom ostvarivanja prava na posjete ili starateljstvo zaštitila prava i sigurnost žrtve i njene djece; u zakonu i praksi djeca se ne oduzimaju od roditelja koji nije zlostavljač i ne smještaju u hraniteljske porodice (stav 195.)

Aktivnost: Izmjene i dopune Porodičnog zakona FBiH i Zakona o zaštiti od nasilja u porodici, te multisektorske edukacije za uposlenike u centrima za socijalni rad i nosioce pravosudnih funkcija

Nosilac: Federalno ministarstvo pravde, Federalno ministarstvo rada i socijalne politike, CEST FBiH

Rezultat: Prilikom utvrđivanja prava na starateljstvo i viđanje djece uzimaju se u obzir incidenti nasilja obuhvaćeni Istanbulskom konvencijom, provode se obuke za sudije i osoblje

Tok realizacije: Tema je zastupljena u programima obuke nosilaca pravosudnih funkcija kojima je obuhvaćena tema nasilja u porodici, nasilja nad ženama, diskriminacije i ravnopravnost spolova, kao i tema izloženost nasilja iz skupina osoba koje su izložene intersekcionoj diskriminaciji (manjine, OSI..). Centar za edukaciju sudija i tužilaca FBiH realizuje tri programa edukacije, za različite ciljne grupe i nivoe, kao i jedan online modul obuke. Prema svim programima edukacije nosilaca pravosudnih funkcija, tokom 2024. godine provedeno je ukupno 18 obuka na kojima je prisustvovalo 900 osoba (36% žena i 64% muškaraca).

Implementacija ove preporuke zahtijeva intervencije u važeće propise što će biti obuhvaćeno programom rada Federalnog ministarstva pravde. Članom 55. novog Zakona o zaštiti od nasilja u porodici i nasilja prema ženama u Federaciji Bosne i Hercegovine regulirano je pravo na kontakt počinitelja nasilja sa djetetom: Pravo na kontakt počinitelja nasilja kojem je izrečena zaštitna mjera sa djetetom ostvaruje se posredstvom i pod nadzorom organa starateljstva, ukoliko je prema ocjeni organa starateljstva ostvarivanje tog kontakta u najboljem interesu djeteta, o čemu organ starateljstva odlučuje posebnim rješenjem. Također, članom 21. novog Zakona o zaštiti od nasilja u porodici i prema ženama Federacije BiH u okviru procjene rizika se vodi računa da li postoji sukob oko starateljstva nad djetetom ili oko načina održavanja osobnog kontakta djeteta i roditelja koji je počinitelj nasilja. Procjena rizika vrši se za djecu, uzimajući u obzir bilo koju prijetnju upućenu direktno njima ili koje se odnose na njihovo razdvajanje od žrtve nasilja.

Federalno ministarstvo rada i socijalne politike je izradilo Program „Razvijanje hraniteljskih kompetencija za pružanje kvalitetne podrške i zaštite djeci kojima je potreban ovaj vid zbrinjavanja sa ciljem da svako dijete odrasta u porodičnom okruženju“. S ciljem razvijanja hraniteljskih kompetencija za pružanje kvalitetne politike i zaštite djeci kojima je potreban ovaj vid zbrinjavanja kako bi dijete odrastalo u porodičnom okruženju. Provedena je edukacija hranitelja u skladu sa iskazanim potrebama.

Preporuka 12 provedena (P-parcijalno): Dio obaveza prema ovoj preporuci je obuhvaćen novim Zakonom o zaštiti od nasilja u porodici i prema ženama Federacije BiH, kao i programima edukacije nosilaca pravosudnih funkcija, ali je potrebna izmjena i drugih propisa, kao na primjer Porodičnog zakona za potpunu implementaciju preporuke.

Preporuka Komiteta 13: Izmijeniti seksualne delikte predviđene državnim, ertitetskim i krivičnim zakonima Brčko Distrikta kako bi se u njih u potpunosti uveo pojam nepostojanja slobodno datog pristanka i precizirale vrste seksualnih radnji bez

pristanka koje su inkriminisane, istovremeno osiguravajući da se svako krivično djelo seksualnog nasilja primjenjuje i između bivših ili sadašnjih supružnika ili partnera; osigurati i primijeniti proporcionalne i odvraćajuće sankcije za sve seksualne radnje bez pristanka žrtve, bez obzira na lična svojstva (stav 223.)

Aktivnost: Izmjene i dopune Krivičnog zakona FBiH, obuke

Nosilac: Federalno ministarstvo pravde i CEST FBiH

Rezultat: Uveden pojam nepostojanja slobodno datog pristanka i precizirane vrste seksualnih radnji bez pristanka koje su inkriminisane, svako krivično djelo seksualnog nasilja primjenjuje se i između bivših ili sadašnjih supružnika ili partnera; propisane su proporcionalne i odvraćajuće sankcije za sve seksualne radnje bez pristanka žrtve, bez obzira na lična svojstva, te se kao takve i izriču. Analiza usklađenosti Krivičnog zakona FBiH sa Istanbulskom konvencijom, izmjene i dopune Krivičnog zakona FBiH, obuke za pravosuđe

Tok realizacije: Radna grupa formirana od strane Federalnog ministarstva pravde je izradila Nacrt zakona o izmjenama i dopunama Krivičnog zakona Federacije BiH. Prijedlogom zakona o izmjenama i dopunama Krivičnog zakona Federacije Bosne i Hercegovine, članom 40. propisana je izmjena člana 203. KZ FBiH, krivično djelo silovanje, kojom se biće ovog krivičnog djela bazira na nepostojanju slobodno danog pristanka. Prijedlogom su ujedno definirani pojmovi člana porodice i bliske osobe koje, u kontekstu predmetne problematike, podrazumijevaju i bivše i sadašnje supružnike ili partnere. Nacrtom zakona je generalno pooštrena kaznena politika, i to ne samo za kaznena djela nasilja, seksualnog iskorištavanja i zlostojanja. Gender Centar F BiH je ostvario saradnju sa Vijećem Evrope kroz projekat "Borba protiv digitalnog i seksualnog nasilja u BiH", u okviru kojeg je održan niz edukacija za profesionalce na teme: „Nove i dobre prakse u istraživanju i procesuiranju digitalnog nasilja nad ženama“, „Borba protiv digitalnog i seksualnog nasilja nad ženama u BiH“, „Usklađenost politika i zakonodavstva BiH po pitanju digitalnog i seksualnog nasilja nad ženama sa Istanbulskom konvencijom“, „Pravni i institucionalni odgovori na online i tehnološki potpomognuto nasilje nad ženama“, „Pravna i praktična primjena definicije seksualnog nasilja na osnovu slobodno datog pristanka u državama članicama Vijeća Evrope“ i dr.

Preporuka 13 provedena (P-parcijalno): Federalno ministarstvo pravde je izradilo Nacrt Zakona o izmjenama i dopunama Krivičnog zakona Federacije BiH, te je Vlada Federacije BiH uputila Prijedlog Zakona o izmjenama i dopunama Krivičnog zakona Federacije BiH u parlamentarnu proceduru. S tim u vezi, nakon usvajanja ova preporuka će biti provedena u potpunosti.

Preporuka Komiteta 14: Zakonodavnim mjerama i obukom nositelja pravosudnih i tužiteljskih funkcija osigurati da kazne i mjere izrečene za nasilje u porodici i druge oblike nasilja nad ženama budu efikasne, srazmjerne i odvraćajuće (stav 246.)

Aktivnost: Izmjene i dopune Krivičnog zakona FBiH i Zakona o zaštiti od nasilja u porodici

Nosilac: Federalno ministarstvo pravde

Rezultat: Propisane efikasne, srazmjerne i odvraćajuće kazne i mjere

Tok realizacije: Vlada Federacije BiH je na 44. sjednici održanoj 11.12.2024. godine utvrdila Prijedlog zakona o zaštiti od nasilja u porodici i nasilja prema ženama u Federaciji Bosne i Hercegovine, koji je usvojen od strane Zastupničkog doma parlamenta Federacije BiH na 17. redovnoj sjednici 4.02.2025., a od strane Doma naroda Parlamenta Federacije Bosne i Hercegovine na 16. redovnoj sjednici, koja je održana 04.03.2025. godine. Federalno ministarstvo pravde je izradilo Nacrt Zakona o izmjenama i dopunama Krivičnog zakona Federacije BiH, te je Vlada Federacije BiH uputila Prijedlog Zakona o izmjenama i dopunama Krivičnog zakona Federacije BiH u parlamentarnu proceduru. S tim u vezi, nakon usvajanja i izmjena Krivičnog zakona ova preporuka će biti provedena u potpunosti.

Aktivnost: Obuke nosilaca pravosudnih funkcija

Nosilac: Centar za edukaciju sudija i tužilaca (CEST)

Rezultat: Osviješteni nosioci pravosudnih funkcija izriču adekvatne kazne

Tok realizacije: U novom Zakonu o zaštiti od nasilja u porodici i prema ženama Federacije BiH u članu 78. definisana je obaveza redovnog stručnog osposobljavanja sudija i tužilaca čime je ovaj vid edukacija postao obavezan i održiv. U Programu obuka CEST-a je uvrštena tema Međunarodni i domaći propisi u oblasti nasilja u porodici (sa akcentom na Konvenciju Vijeća Evrope o sprečavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u porodici - Istanbulska konvencija, Konvenciju o eliminaciji svih oblika diskriminacije žena – CEDAW, Krivični zakon Federacije BiH, Zakon o zaštiti od nasilja u porodici i podzakonske akte) kao i praksa u postupanju nadležnih organa u slučajevima nasilja u porodici. Teme zastupljene u programima obuke nosilaca pravosudnih funkcija obuhvataju temu nasilja u porodici, nasilja nad ženama, diskriminacije i ravnopravnost spolova, kao i izloženost nasilja iz skupina osoba koje su izložene intersekcionalnoj diskriminaciji (manjine, OSI...). Centar za edukaciju sudija i tužilaca FBiH realizuje tri programa edukacije, za različite ciljne grupe i nivoe, kao i jedan online modul obuke. Prema svim programima edukacije nosilaca pravosudnih funkcija, tokom 2024. godine provedeno je ukupno 18 obuka na kojima je prisustvovalo 900 osoba (36% žena i 64% muškaraca).

Kada je u pitanju istraživačka djelatnost u ovoj oblasti, objavljena je publikacija „Analiza prakse sudova u procesuiranju femicida u Bosni i Hercegovini 2017-2021.“ koju je izradio AIRE centar u saradnji sa sudijama Vrhovnog suda Federacije BiH, Vrhovnog suda RS i Apelacionog suda Brčko distrikta u sklopu projekta „Praćenje pravosudnih kapaciteta u Bosni i Hercegovini u cilju harmonizacije domaće sudske prakse i usklađivanje s evropskim standardima“, kao i publikacija „Ponovno čitanje i analiza presuda za nasilje u porodici u Bosni i Hercegovini“ koju su izradile sudije krivičnih referata, a podržala Atlantska inicijativa u sklopu projekta „Rod i pravosuđe“. Istraživanje Mogućnosti procesuiranja femicida u Bosni i Hercegovini¹ na osnovu analize 246 presuda koje su izrečene u periodu 2017-2022. od strane 38 sudova u Bosni i Hercegovini daje uvod u rasprostranjenost femicida u Bosni i Hercegovini.

Preporuka 14 provedena (P-parcijalno): Federalno ministarstvo pravde je izradilo Nacrt Zakona o izmjenama i dopunama Krivičnog zakona Federacije BiH, te je Vlada Federacije BiH uputila Prijedlog Zakona o izmjenama i dopunama Krivičnog zakona

¹ Hričić, Z. (2024). „Mogućnosti procesuiranja femicida u Bosni i Hercegovini“, Diskursi rodne pravde: Analiza pravnih okvira i sudske prakse u Bosni i Hercegovini, Hrvatskoj i Srbiji, Izdavač, TPO Fondacija.

Federacije BiH u parlamentarnu proceduru. S tim u vezi, nakon usvajanja i izmjena Krivičnog zakona ova preporuka će biti provedena u potpunosti. Održivost sistem edukacije sudija i tužilaca definisan je u članu 78. novog Zakona o zaštiti od nasilja u porodici i prema ženama Federacije BiH, te je u ovom dijelu preporuka u potpunosti realizovana.

Preporuka Komiteta 15: Poduzeti zakonodavne ili druge mjere za zabranu obaveznih alternativnih postupaka rješavanja sporova u vezi sa bilo kojim pravnim postupkom od značaja za žene žrtve oblika nasilja nad ženama obuhvaćenih Istanbulskom konvencijom, uključujući i postupke razvoda, razdvajanja i radne sporove koji se tiču seksualnog uznemiravanja (stav 255.)

Aktivnost: Izmjene i dopune propisa i provođenje obuka za sudije, tužioce, državne službenike

Nosilac: Federalno ministarstvo pravde, Federalno ministarstvo rada i socijalne politike i CEST FBiH

Rezultat: U postupcima razvoda, razdvajanja i radnim sporovima nije obavezno provoditi alternativne postupke kada se radi o nasilju nad ženama i seksualnom uznemiravanju

Tok realizacije: Nadležna ministarstva su pristupila analizi Porodičnog zakona i Zakona o radu. Federalno ministarstvo pravde izvršilo je tokom 2024. godine, u saradnji sa UNICEFOM, analizu Porodičnog zakona Federacije Bosne i Hercegovine, te će priprema novog Porodičnog zakona Federacije Bosne i Hercegovine ili eventualnih izmjena i dopuna važećeg Zakona biti obuhvaćena budućim programima rada ovog ministarstva.

Preporuka 15 provedena (P-parcijalno): Federalno ministarstvo pravde će izmjenama i dopunama Porodičnog zakona, a na osnovu provedene analize realizovati obaveze prema ovoj preporuci. Kada su u pitanju obuke, novim Zakonom o zaštiti od nasilja u porodici i prema ženama u Federaciji BiH u okviru člana 72. definisana je obaveza da se u okviru programa mjera za prevenciju, zaštitu i borbu protiv nasilja realizuju edukacije državnih službenika i namještenika, zaposlenih u organima starateljstva, zdravstvenih radnika, nastavnika, odgajatelja i drugih subjekata iz oblasti nasilja. Također, u okviru člana 78. novog zakona definisana je i obaveza redovnog stručnog usavršavanja sudija i tužilacija, policijskih službenika i državnih službenika i namještenika koji se neposredno bave oblašću nasilja, uz obavezu osiguranja finansijskih sredstava u budžetima u svrhe redovnih edukacija čime je mehanizam obuka i certificiranja kontinuiran i održiv.

Preporuka Komiteta 16: Osigurati početnu edukaciju i obuku na radnom mjestu, kao i smjernice za policijske službenike, tužitelje i sudije o nasilju nad ženama, u skladu sa relevantnim nalazom GREVIO-a, u cilju smanjenja sekundarne viktimizacije i rješavanja neprijavljivanja slučajeva nasilja nad ženama te suzbijanja korištenja sporazuma o priznanju krivice, uvjetne osude i izricanja kazni koje nisu proporcionalne

ili odvrćajuće; i uspostaviti odgovarajuće jedinice za prijem, istragu i krivično gonjenje slučajeva nasilja nad ženama i nasilja u porodici (stavovi 275.-276. i 278.)

NAPOMENA: Preporuka 16 obuhvata i stav 252)

Aktivnost: Program obuke o postupanju u slučajevima nasilja u porodici i nasilja nad ženama za policijske službenike/ce, tužitelje i sudije

Nosilac: Federalno ministarstvo unutrašnjih poslova, CEST FBiH

Rezultat: Provedi se početna edukacija i obuka na radnom mjestu za policijske službenike, tužitelje i sudije na temu smanjenja sekundarne viktimizacije i rješavanja neobjavljivanja slučajeva nasilja nad ženama te suzbijanja korištenja sporazuma o priznanju krivice, uvjetne osude i izricanja kazni koje nisu proporcionalne ili odvrćajuće;

Tok realizacije: Centar za edukaciju sudija i tužilaca FBiH realizuje tri programa edukacije, za različite ciljne grupe i nivoe, kao i jedan online modul obuke. Prema svim programima edukacije nosilaca pravosudnih funkcija, tokom 2024. godine provedeno je ukupno 18 obuka na kojima je prisustvovalo 900 osoba (36% žena i 64% muškaraca). Održivost sistema edukacije sudija i tužilaca definisan je u članu 78. novog Zakona o zaštiti od nasilja u porodici i prema ženama Federacije BiH, te je u ovom dijelu preporuka u potpunosti realizovana. Kada je u pitanju Federalno ministarstvo unutrašnjih poslova, na Policijskoj akademiji je od novembra 2024. godine na snazi novi nastavni plan i program osnovne policijske obuke za početni čin „policačaj“ i čin „Mlađi inspektor“, a u kojem je uveden novi nastavni predmet pod nazivom „Nasilje u porodici, maloljetnička delinkvencija i rodno zasnovano nasilje“. Važno je naglasiti da se trenutno školuje 556 polaznika (87% kadeta i 13% kadetkinja) za ova dva čina, a koji su obuhvaćeni i ovim nastavnim predmetom. U okviru sedam različitih programa obuke namijenjenih policijskim službenicima, ali i učesnicima iz drugih institucija realizovano je ukupno 13 obuka na kojima je prisustvovalo 651 polaznika (89% muškaraca i 11% žena). Održivost sistema edukacije policijskih službenika definisan je u članu 78. novog Zakona o zaštiti od nasilja u porodici i prema ženama Federacije BiH, te je u ovom dijelu preporuka u potpunosti realizovana.

Aktivnost: Unapređenje unutrašnje organizacije s ciljem uspostave posebnih odjeljenja koje će primati, istraživati i procesuirati predmete nasilja u porodici i nasilja nad ženama.

Nosilac: Federalno ministarstvo unutrašnjih poslova u saradnji sa kantonalnim ministarstvima unutrašnjih poslova, Federalno ministarstvo pravde u saradnji sa kantonalnim ministarstvima pravosuđa i uprave, sudovi i tužilaštva na svim nivoima i VSTV BiH.

Rezultat: Urađene izmjene pravilnika o unutrašnjoj organizaciji, osigurana obuka i unapređeni kapaciteti

Tok realizacije: Federalno ministarstvo unutrašnjih poslova je dalo preporuke u pogledu organizacije kantonalnih ministarstava unutrašnjih poslova u vezi organizovanja poslova iz oblasti nasilja u porodici koje se odnosi na pravilnik o unutrašnjoj organizaciji u smislu da se poslovi iz oblasti nasilja u porodici organizuju kroz posebna radna mjesta ili kroz posebne organizacione jedinice zavisno od kapaciteta i potreba kantonalnih ministarstava unutrašnjih poslova. U okviru Federalnog ministarstva unutrašnjih poslova na Policijskoj akademiji FMUP-a

sistematizovano je radno mjesto predvača vezano za pitanja nasilja u porodici, a što je vezano za provođenje novog Nastavnog plana i programa osnovne policijske obuke gdje je predviđeno da se kao novi predmet na Policijskoj akademiji uvede nasilje u porodici.

Preporuka 16 provedena (DA-potpuno): U dijelu obuka sudija i tužilaca i policijskih službenika preporuka je realizovana u potpunosti.

Preporuka Komiteta 17: Poduzeti zakonodavne i druge mjere kako bi se osiguralo da se procjena i upravljanje rizikom provode sistematski u odnosu na sve oblike nasilja nad ženama, kao i u odnosu na djecu žrtava, koristeći standardizirane alate za procjenu rizika, te uključujući sve relevantne aktere; i da se procjena rizika ponavlja u svim relevantnim fazama postupka, te da vodi ka izradi sigurnosnog plana za žrtve (stav 285.)

Aktivnost: Izmjene i dopune Zakona o zaštiti od nasilja u porodici FBiH, Pravilnika o načinu provođenja zaštitnih mjera prema počiniteljima nasilja u porodici i obuke

Nosilac: FMP, FMUP, CEST FBiH

Rezultat: Procjena i upravljanje rizikom vrši se od prve prijave, sistematski u odnosu na sve oblike nasilja nad ženama, kao i u odnosu na djecu žrtava, koristeći standardizirane alate za procjenu rizika, te uključujući sve relevantne aktere; i da se procjena rizika ponavlja u svim relevantnim fazama postupka, te da vodi ka izradi sigurnosnog plana za žrtve. Minimalno uključuje procjenu ozbiljnosti situacije, rizika od ponavljanja nasilja (recidivizam) i rizika od smrti žrtve (smrtnost) i posjedovanje oružja, te procjenu rizika za djecu. Nadležni organi vrše procjenu rizika u saradnji jedni s drugima kontinuirano. Također kontinuirano informiranje žrtve na njoj razumljiv način.

Tok realizacije: Federalno ministarstvo unutrašnjih poslova donijelo je izmjene i dopune Pravilnika o načinu provođenja zaštitnih mjera za počinioc nasilja u porodici koje su u nadležnosti policije („Službene novine Federacije BiH“, br. 19/14, 95/18 i 77/24) kojim je obuhvaćena procjena rizika. Novim Zakonom o zaštiti od nasilja u porodici i nasilja prema ženama u Federaciji Bosne i Hercegovine propisano je da se procjena rizika, koja uključuje i kriterije iz ove preporuke, vrši po svakoj zaprimljenoj prijavi nasilja (član 21. Zakona), a da se plan pomoći žrtvi priprema kada organ starateljstva procijeni da je to potrebno.

Preporuka 17 provedena (DA-potpuno): Novim Zakonom o zaštiti od nasilja u porodici i prema ženama Federacije BiH regulisana je tematika iz ove preporuke.

Preporuka Komiteta 18: Poduzeti zakonodavne i/ili druge mjere kako bi se pravni okvir i praksa Bosne i Hercegovine uskladili sa članovima 52. i 53. Istanbulske konvencije, uz uvažavanje relevantnih nalaza GREVIO-a, tako što će, između ostalog, osigurati da se hitne naredbe o mjerama zabrane mogu izdati brzo u situacijama neposredne opasnosti i da se one primjenjuju i na djecu kojoj je potrebna zaštita; da ne postoji praznina u zaštiti žrtve u periodu između isteka naloga za hitnu zabranu i

izricanja naloga za zaštitu; da su zabrane prilaska žrtvi dostupne po građanskom zakonu, neovisno o drugim sudskim postupcima; i da se izdaju, prate i provode hitne naredbe o zabrani, a sankcije za njihovo kršenje efikasno primjenjuju u praksi (stav 296.)

Aktivnost: Izmjene i dopune Zakona o zaštiti od nasilja u porodici FBiH (procijeniti trebaju li izmjene drugih propisa npr. ZKP FBiH, KZFBiH ili pravilnika o provođenju zaštitnih mjera) i obuke

Nosilac: Federalno ministarstvo pravde i Federalno ministarstvo unutrašnjih poslova

Rezultat: Hitne zaštitne mjere se u situacijama neposredne opasnosti izriču na licu mjesta po nalogu policijskog službenika (da napusti mjesto stanovanja žrtve odnosno ugroženog lica na dovoljan vremenski period i da zabrani učiniocu da uđe u stan odnosno stupi u kontakt sa žrtvom odnosno ugroženim licem). Ove mjere su na raspolaganju žrtvama svih vidova nasilja nad ženama.

Tok realizacije: Novim Zakonom o zaštiti od nasilja u porodici i nasilja prema ženama u Federaciji Bosne i Hercegovine predviđene su hitne mjere zaštite i zaštitne mjere, pri čemu hitne zaštitne mjere (udaljenje iz stana, kuće ili drugog stambenog prostora i zabrana vraćanja u stan, kuću ili drugi stambeni prostor, zabrana približavanja žrtvi, a prema potrebi djeci žrtve i osobama u odnosu na koje postoji opasnost od vršenja nasilja, zabrana komunikacije, uznemiravanja i uhođenja žrtve nasilja) pismeno naređuje nadležni policijski organ kada postoje osnovi sumnje da je počinjeno nasilje. O izrečenoj hitnoj mjeri policijski organ bez odlaganja obavještava nadležno tužiteljstvo, a zahtjev za određivanje hitnih zaštitnih mjera nadležnom policijskom organu mogu podnijeti i nadležni tužitelj, žrtva ili organ starateljstva. Novim zakonom kršenje zaštitnih mjera predstavlja krivično djelo.

Preporuka 18 provedena (DA-potpuno): Novim Zakonom o zaštiti od nasilja u porodici i prema ženama Federacije BiH regulisana je tematika iz ove preporuke.

Preporuka Komiteta 19: Izvršiti formalnu reviziju Zakona o strancima kako bi se ženama migranticama omogućila autonomna boravišna dozvola u slučaju posebno teških okolnosti, uključujući i kada su žrtve oblika nasilja obuhvaćenih Istanbulskom konvencijom; osigurati da žene migrantice, žrtve rodno zasnovanog nasilja, imaju pravo na dodjelu autonomne boravišne dozvole u slučaju protjerivanja supružnika ili partnera nasilnika; osigurati da žene i djevojke koje izgube svoj status boravka kao rezultat prisile na brak u inostranstvu mogu povratiti svoj status boravka (stav 325.)

Aktivnost: NAPOMENA: Nadležnost na nivou Bosne i Hercegovine, a ne entiteta.

Drugi dio: Okvir za praćenje daljnjih zaključaka iz GREVIO Izvještaja o osnovnoj evaluaciji

(Mjere za provedbu daljnjih zaključaka GREVIO-ovog izvještaja o osnovnoj evaluaciji)

(70) GREVIO ohrabruje vlasti Bosne i Hercegovine da uvedu sistem prikupljanja podataka u koji se evidentiraju zahtjevi za azil na osnovu rodno zasnovanog progona, osnova progona koja se razmatra i ishod zahtjeva.

Aktivnost: NAPOMENA: Nadležnost na nivou Bosne i Hercegovine, a ne entiteta.

(75) GREVIO poziva vlasti Bosne i Hercegovine da u redovnim intervalima provode istraživanje među stanovništvom o rasprostranjenosti oblika nasilja nad ženama obuhvaćenih Istanbulsom konvencijom koji do sada nisu istraženi, uključujući i one koji pogađaju grupe žena koje su u posebno nepovoljnom položaju. GREVIO dalje ohrabruje vlasti da osiguraju usklađene i uporedive metodologije kako bi se rezultati mogli porediti.

Aktivnost: NAPOMENA: Nadležnost na nivou Bosne i Hercegovine, a ne entiteta.
Ocređena istraživanja na nivou entiteta se provode u skladu sa definisanim strateškim dokumentima (opisano u preporuci 2)!

Preporuka provedena (DA-potpuno): NAPOMENA: Opisano pod preporukom 2.

(80) GREVIO potiče vlasti Bosne i Hercegovine da pojačaju napore za podršku istraživanjima, uključujući i finansijsku podršku za:

a) Istraživanja svih vidova nasilja nad ženama, uključujući one koji se trenutno ne istražuju i uticaja koji nasilje u porodici ima na djecu; i

b) istraživanja koja imaju za cilj da izvrše procjenu postojećih politika i zakonskih mjera kao i stepen njihove provedbe.

Aktivnost: NAPOMENA: Nadležnost na nivou Bosne i Hercegovine, a ne entiteta.
Ocređena istraživanja na nivou entiteta se provode u skladu sa definisanim strateškim dokumentima (opisano u preporuci 2)!

Preporuka provedena (DA-potpuno): NAPOMENA: Opisano pod preporukom 2.

(94) GREVIO potiče vlasti Bosne i Hercegovine, uz puno poštovanje njenog ustava, da istraže zajednički osnovni pristup obrazovnim politikama o temama obuhvaćenim članom 14. istanbulske konvencije, koristeći postojeće strukture saradnje kako bi diskutovali o zajedničkim ciljevima. GREVIO, također, potiče vlasti da na svim nivoima obrazovanja, u svim dijelovima Bosne i Hercegovine uvedu obavezne kurseve i

nastavne materijale o ravnopravnosti žena i muškaraca, pozitivnim rodnim odnosima, međusobnom poštovanju, nenasilnom rješavanju sukoba u međuljudskim odnosima, nasilju nad ženama i pravu na lični integritet, s ciljem sprečavanja rodno zasnovanog nasilja nad ženama i promovisanja ravnopravnosti između žena i muškaraca. Paralelno s tim, treba revidirati nastavne planove i programe te udžbenike u cilju otklanjanja negativnih stereotipa o ženama i djevojčicama.

Aktivnost: Federalno ministarstvo obrazovanja i nauke je realiziralo program „Podrška programima obuke, stručnog osposobljavanja i usavršavanja odraslih osoba s fokusom na žene radi lakše integracije na tržište rada“, u okviru kojeg je podržano 8 projekata, od toga je 7 projekata čiji korisnici su isključivo žene (87,5% projekata čiji korisnici su žene). Uvođenje sveobuhvatnog obrazovanja o zdravlju mladih/zdravim životnim stilovima u časove odjeljske zajednice u 5 kantona u Federaciji BiH je provedeno u saradnji Federalnog ministarstva obrazovanja i nauke i kantonalnih ministarstava obrazovanja, pedagoških zavoda i Populacijskog fonda Ujedinjenih nacija (UNFPA). Izrađena su dva priručnika za nastavnike i druge profesionalce „Zdravi stilovi života. Znanje i vještine za zdrav i siguran život“ za I-V razred i VI-IX razred osnovne škole. Uz finansijsku i tehničku podršku Populacijskog fonda Ujedinjenih nacija u BiH (UNFPA), Federalno ministarstvo obrazovanja i nauke je koordiniralo izradom navedenih priručnika. Provodi se finansiranje/sufinansiranje naučno-istraživačkih i istraživačko-razvojnih projekata: Podržano ukupno 66 projekata, a od tog broja je 36 projekata u kojima su žene u ulozi voditelja projekta (54,55%). Provodi se realizacija sljedećih programa: Realizacija programa „Podrška školovanju djece romske nacionalnosti: Podržano ukupno 112 učenika, a od tog broja su 64 učenice (57,14% učenice). Realizacija programa „Podrška projektima poboljšanja inkluzivnosti predškolskog, osnovnog i srednjeg obrazovanja“: Podržano 15 projekata, a od toga je 10 projekata koji imaju u fokusu marginalizirane grupe (66,67% su projekti sa fokusom na marginalizirane grupe. Realizacija programa „Podsticaj školovanju Roma, državljana Bosne i Hercegovine koji studiraju na javnim visokoškolskim ustanovama u Federaciji BiH“: Podržano 6 studenata romske nacionalnosti, od tog broja su 3 studentice (50%). Realizacija programa „Podrška studentima s invaliditetom, državljanima Bosne i Hercegovine, koji studiraju na javnim visokoškolskim ustanovama u Federaciji BiH“: Podržano je 28 studenata, a od tog broja je 18 studentica (64,29% su studentice). Realizacija programa „Podrška programima obuke, stručnog osposobljavanja i usavršavanja odraslih osoba s fokusom na žene radi lakše integracije na tržište rada“: Kroz ovaj program je podržano 8 projekata, od toga je 7 projekata čiji korisnici su isključivo žene (87,5% projekata čiji korisnici su žene).

Na nivou Federacije BiH (na nivou kantona) u toku je kurikularna reforma, koja se zasniva na izradi kurikuluma baziranim na ishodima učenja, u kojima je zastupljeno i pitanje ravnopravnosti između žena i muškaraca, te otklanjanja negativnih stereotipa o ženama i djevojčicama. Nakon što kurikulumi budu izrađeni, ide se u proces pripreme pratećih udžbenika i nastavnih materijala.

Preporuka provedena (P-parcijalno): Na nivou Federacije BiH (na nivou kantona) u toku je kurikularna reforma.

(106) GREVIO, pored toga poziva vlasti Bosne i Hercegovine da izrade program obavezne početne i interne obuke za nastavno osoblje o različitim oblicima nasilja nad ženama i rodnoj ravnopravnosti, tako da imaju alate za adekvatno podučavanje ovih predmeta i da mogu detektirati djevojčice i dječake koji su pod rizikom te uputiti ih na odgovarajuće mehanizme podrške i zaštite.

Aktivnost: U okviru Javnog poziva Federalnog ministarstva obrazovanja i nauke realizira se podrška projektima i programima iz oblasti „Zaštita prava djece koja su žrtve zlostavljanja, pedofilije, prosjačenja“, a korisnici sredstava su nevladine organizacije koje kroz svoje projekte provode često i edukacije u školama za učenike i nastavno osoblje na teme koje se odnose na sprečavanje i zaštitu prava djece žrtava zlostavljanja, pedofilije i prosjačenja. U organizaciji IRRG i Atlantske inicijative, u periodu od 10 -17.09.2024. godine, održane su tri dvodnevne radionice, u Sarajevu, Tuzli i Bihaću, u cilju obuke u oblasti reintegracije i psihosocijalne podrške ženama, djeci i adolescenatima povratnicima iz Sirije i Iraka. Na navedim radionicama učešće su uzeli predstavnici IRRG Vlade FBiH, kantonalni koordinatori za poslove readmisije iz USK, ZDK, TK i KS, te LRT/MLT iz 13 lokalnih zajednica (Hadžići, Ilidža, Centar, Zavidovići, Tešanj, Tuzla, Gradačac, Srebrenik, Živinice, Bihać, Bosanska Krupa, Blžim, Velika Kladuša) u kojima se očekuje povratak osoba iz Sirije i Iraka. Na radionicama je prezentirana Strategija BiH za prevenciju i borbu protiv terorizma i Plan repatrijacije i program resocijalizacije; objašnjena uloga lokalnih multidisciplinarnih timova i saradnja s Ministarstvom za ljudska prava i izbjeglice BiH, prezentiran Priručnik za obuku psihosocijalna i mentalna podrška za povratnike i djecu povratnike, te rad sa djecom i adolescentima prema protokolu i SOP-ovima. Sve tri radionice ukupno su imale 71 učesnika i obuhvatile su oblasti reintegracije i psihosocijalne podrške ženama, djeci i adolescenatima povratnicima iz Sirije i Iraka. Svim učesnicima/ama radionica podijeljen je priručnik za obuku "Psihosocijalna i mentalna podrška i prakse za povratnike i djecu povratnike" kako bi im služio kao podsjetnik i vodič u daljnjem praktičnom radu." Federalno ministarstvo obrazovanja i nauke i nevladina organizacija Atlantska inicijativa iz Sarajeva poduzeli su zajedničke aktivnosti koje su u periodu od marta do novembra 2024. godine obuhvatile kreiranje priručnika za nastavno i stručno osoblje u osnovnim školama pod nazivom "Socijalna inkluzija djece povratnika/ca iz zona sukoba Sirije i Iraka", organizaciju sastanka između IRRG, predstavnice Federalnog ministarstva obrazovanja i nauke, predstavnica/ka kantonalnih ministarstava obrazovanja i članica/ova kantonalnih savjetodavnih timova aktivnih u procesu prevencije, rehabilitacije i reintegracije u kantonima povratka, tokom kojeg su se izabrali nastavnici, pedagozi i psiholozi iz osnovnih škola koji će raditi sa djecom i adolescentima povratnicima i učestvovati u obukama, a u mjesecu junu u Neumu i u mjesecu novembru u Bihaću, Petrovu i Sarajevu organizovane su dvodnevne interaktivne radionice za 70 izabranih nastavnika i stručnog osoblja iz tih osnovnih škola. Od održanih obuka se očekuje da će dovesti do dugoročnih pozitivnih efekata u lokalnim zajednicama, a naročito da će dovesti do boljih odgovora na potrebe zajednice u pogledu prevencije, rehabilitacije i reintegracije povratnika. Odgovori učesnika na upitnike pokazuju da se njihovim osnaživanjem kroz obuku može očekivati poboljšana praksa, jači timski rad i pozitivni

rezultati na nivou zajednice, posebno u prevenciji, rehabilitaciji i reintegraciji povratnika. Ovo napredovanje od sticanja znanja do primijenjene prakse i konačno do uticaja na zajednicu obuhvata suštinski proces napretka u oblasti prevencije nasilnog ekstremizma i radikalizma koji vodi ka terorizmu, a što je i predviđeno programom obuke.

Preporuka provedena (DA-potpuno):

(111) GREVIO snažno ohrabruje vlasti Bosne i Hercegovine da osiguraju da se programi za počinitelje fokusiraju na psihosocijalni tretman. Takav tretman treba da se fokusira na ispitivanje stavova i uvjerenja počinitelja prema ženama i da stave fokus na njihovu odgovornost za počinjeno nasilje, sa ciljem da se ostvare promjene u ponašanju. GREVIO nadalje snažno ohrabruje vlasti da:

- a. Osiguraju da takvi programi garantuju sigurnost, podršku i ljudska prava žrtava i da se programi sastavljaju u bliskoj koordinaciji sa službama za pružanje specijalizirane podrške žrtvama;
- b. Izrade zajednički minimum standarda za primjenu na programe za počinitelje, u skladu sa načelima Istanbulske konvencije i prepoznatim najboljim praksama;
- c. Podignu svijest aktera u sektoru krivičnog pravosuđa o važnosti programa za počinitelje te da otklone sve prepreke finansijske i druge prirode koje de facto ometaju sudsko upućivanje; i
- d. Osiguraju obuku osoblja koje ima nadležnost za provođenje tih programa;
- e. Provedu nezavisnu procjenu programa za počinitelje sa ciljem da se provjeri da li je ostvaren njihov zamišljeni cilj.

Aktivnost: NAPOMENA: Opisano pod preporukom 8.

Preporuka provedena (DA-potpuno): NAPOMENA: Opisano pod preporukom 8.

(118) GREVIO poziva vlasti Bosne i Hercegovine da promoviraju uključanje privatnog sektora, sektora komunikacijskih tehnologija i medija u izradu i provedbu politika za sprečavanje i borbu protiv svih oblika nasilja nad ženama.

Aktivnost: NAPOMENA: Opisano pod preporukom 1. Mediji su uključeni u izradu i realizaciju stateških dokumenata u ovoj oblasti.

Preporuka provedena (DA -potpuno): NAPOMENA: Opisano pod preporukom 1.

(125) GREVIO snažno potiče vlasti Bosne i Hercegovine da usvoje neophodne mjere kako bi osigurale saradnju između agencija u skladu sa lokalnim/kantonalnim mehanizmima koordinacije u pružanju pomoći žrtvama svih vidova nasilja nad

ženama. Takav mehanizam saradnje između agencija bi trebalo da obuhvati učešće civilnog društva, da bude zasnovan na shvatanju nasilja nad ženama i nasilja u porodici iz rodne perspektive te da teži osnaživanju i ekonomskoj nezavisnosti žrtve. GREVIO nadalje potiče vlasti da osiguraju da su usluge zaštite i podrške dostupne u istim prostorijama koliko god je to moguće.

Aktivnost: NAPOMENA: Opisano pod preporukom 5.

Preporuka provedena (DA -potpuno): NAPOMENA: Opisano pod preporukom 5.

(128) GREVIO poziva vlasti Bosne i Hercegovine da osiguraju informiranje o uslugama podrške i zakonskim mjerama koje su dostupne žrtvama nasilja u porodici i drugih vidova nasilja nad ženama, uključujući i putem plakata, letaka te proaktivnim pristupom stručnjaka iz relevantnih institucija. GREVIO dalje potiče vlasti da: poduzmu da je korake kako bi došli do teško dostupnih grupa kao što su Romkinje i žene iz ruralnih područja te im dali potrebne informacije; da izrade materijal prilagođen potrebama žena sa invaliditetom; te da osiguraju dostupnost prevodilaca za pomoć tražiteljicama azila i migrantkinjama prilikom odlaska u policijsku stanicu ili druge ustanove za žrtve nasilja.

Aktivnost: NAPOMENA: Opisano pod preporukom 7.

Preporuka provedena (DA -potpuno): NAPOMENA: Opisano pod preporukom 7.

(138) Nadalje, GREVIO snažno potiče vlasti u Bosni i Hercegovini da otklone sve zakonske prepreke za pristup uslugama podrške u centrima za socijalni rad kako bi sve žene žrtve nasilja u porodici i drugih vidova nasilja dobile njihove usluge budući da su oni jedan od prvih kontakata za zaštitu i podršku.

Aktivnost: NAPOMENA: Opisano pod preporukom 1.

Preporuka provedena (DA - potpuno): NAPOMENA: Opisano pod preporukom 1.

(139) GREVIO snažno potiče vlasti u Bosni i Hercegovini da osiguraju adekvatnu i ocrčivu obuku za zdravstveno i medicinsko osoblje za sve vidove nasilja nad ženama te protokole i smjernice za tu oblast. Adekvatni zdravstveni protokoli, standardi i obuka bi trebali biti posebno izrađeni za pitanje genitalnog sakaćenja žena.

Aktivnost: NAPOMENA: Opisano pod preporukom 8. Genitalno sakaćenje će se posebno razraditi nakon inkriminacije.

Preporuka provedena (NE – nije provedena): NAPOMENA: Opisano pod preporukom 8.

(143) GREVIO snažno potiče vlasti Bosne i Hercegovine da podrže izradu alternativnog donjeg praga za usluge podrške za sve vidove nasilja u porodici, utemeljenog na pristupu koji je koncentrisan na žrtvu i njeno osnaživanje, pored javnih usuga, oslanjajući se na dugogodišnje iskustvo i ekspertizu ženskih NVO.

Aktivnost: Ovaj vid uključivanja NVO je definisan u Strategiji za prevenciju i borbu protiv nasilja u porodici 2024-2027. Razvijena je alternativnih usluga kroz djelatnost nevladinih organizacija ima kontinuitet i usluge su dostupne žrtvama kroz mrežu nevladinih organizacija (svajetodavni rad, pravna pomoć, SOS, prva psihološka pomoć, ekonomsko osnaživanje...). Također, Novim Zakonom o zaštiti od nasilja u porodici i prema ženama Federacije BiH su obuhvaćene obaveze iz ove preporuke.

Preporuka provedena (DA-potpuno): Usvojen novi Zakon o zaštiti od nasilja u porodici i prema ženama Federacije BiH i Strategija za prevenciju i borbu protiv nasilja u porodici 2024-2027.

(151) GREVIO snažno potiče vlasti u Bosni i Hercegovini da:

a. povećaju broj i kapacitet adekvatnih, lako dostupnih i specijalizovanih sigurnih kuća za siguran smještaj žrtava svih vidova nasilja obuhvaćenih Istanbulskom konvencijom;

b. revidiraju postojeće zakone i propise kako bi se uklonili zahtjevi za posjedovanje državljanstva koji su prepreka određenim žrtvama u pristupu sigurnim kućama, kao što su žrtve koje ne borave u određenom kantonu/entitetu te tražiteljice azila i migrantkinje;

c. osiguraju da sigurne kuće prime žene sa posebnim potrebama, uključujući žene sa invaliditetom;

d. izrade zvanične minimalne standarde kvaliteta za sigurne kuće kada ne postoji shvatanje nasilja nad ženama iz rodne perspektive, te pristup koncentrisan na osnaživanje žrtve i koncentrisan na žrtvu i zasnovan na ljudskim pravima;

e. osiguraju održivo finansiranje sigurnih kuća koje uzima u obzir ne samo broj žrtava u smještaju, nego i fiksne troškove vođenja sigurne kuće i plata stručnih lica koja rade u njima.

Aktivnost: NAPOMENA: Opisano pod preporukom 1.

Preporuka provedena (DA-potpuno): Usvojen novi Zakon o zaštiti od nasilja u porodici i prema ženama Federacije BiH i Strategija za prevenciju i borbu protiv nasilja u porodici 2024-2027.

(152) GREVIO dalje poziva vlasti da izrade smjernice i protokole za prilagođavanje procedura prijema i pružanje usluga u vrijeme pandemije i drugih kriza kako bi se osigurao kontinuitet usluga podrške za žrtve rodno zasnovanog nasilja.

Aktivnost: Federalno ministarstvo zdravstva razvija plan postupanja u kriznim situacijama sa posebnim fokusom na javno zdravstvene krize i zaštitu ranjivih grupa stanovništva, a što uključuje i žrtve nasilja.

Preporuka provedena (P – Parcijalno):

(158) GREVIO snažno potiče vlasti Bosne i Hercegovine da osiguraju jednu ili više SOS linija za pružanje podrške žrtvama svih vidova nasilja nad ženama, koje bi radile i bile dostupne na cijeloj teritoriji, 24 sata svakog dana, te bile u potpunosti besplatne i uzimale u obzir jezičku barijeru migrantkinja i drugih pozivalaca, kao i poštovale povjerljivost i anonimnost svih pozivalaca. GREVIO dalje snažno potiče vlasti da osiguraju dugoročno finansiranje kontinuiranog rada SOS linija.

Aktivnost: Sistemsko rješenje SOS linije

Nosilac: Gender Centar Federacije BiH i Federalno ministarstvo pravde

Rezultat: Sistemsko rješenje rada SOS telefona

Tok realizacije: Gender Centar Federacije BiH je pripremio Informaciju o SOS telefonu 1265 za žrtve nasilja u porodici sa prijedlogom zaključaka za Vladu Federacije BiH kojim bi se zadužilo Federalno ministarstvo pravde da predloži Izmjene i dopune Zakona o zaštiti od nasilja u porodici kojim bi se definisao rad servisa besplatnog SOS telefona za žrtve nasilja u porodici. Besplatna SOS linija 1265 za žrtve nasilja u porodici je uspostavljena 2008. godine na inicijativu Gender Centra Federacije Bosne i Hercegovine i funkcionira na osnovu Memoranduma o saradnji koji je potpisan 4.12.2008. godine između Gender Centra Federacije BiH, Centra za socijalni rad Jajce, nevladinih organizacija „Fondacija lokalne demokratije“ – Sarajevo, Udruženje građana „Vive Žene“ – Tuzla, Udruženje „Žene sa Une“ – Bihać, Udruženje građana „Médica“ – Zenica i Udruženje „Žena BiH“ – Mostar. S tim u vezi, članom 71. Novog Zakona o zaštiti od nasilja u porodici i nasilja prema ženama u Federaciji Bosne i Hercegovine utvrđena je besplatna SOS telefonska linija za pomoć žrtvama nasilja. Funkcioniranje i rad SOS telefonske linije se osigurava i financira iz budžeta Federacije BiH, a njen rad, opsluživanje, savjetovanje i funkcioniranje uređuje se podzakonskim aktom o funkcioniranju SOS telefona, koji donosi federalni ministar rada i socijalne politike uz konzultacije sa Gender Centrom Federacije Bosne i Hercegovine. S tim u vezi, novim zakonom je osigurana održivost ovog servisa.

Preporuka provedena (DA-potpuno): Usvojen novi Zakon o zaštiti od nasilja u porodici i prema ženama Federacije BiH kojim je zakonski definisan i ovaj servis. Donošenjem zakonom predviđenog podzakonskog akta bit će definisan mehanizam rada ovog servisa.

(171) GREVIO snažno potiče vlasti Bosne i Hercegovine da djeci koja svjedoče nasilju u porodici osiguraju dugoročno psihološko savjetovanje od strane osoblja koje je prošlo obuku o uticaju nasilja u porodici na djecu svjedoke. GREVIO dalje snažno potiče vlasti da osiguraju njihovu bezbjednost u uslovima koje im omogućavaju da ostanu sa nenasilnim roditeljem, po mogućnosti u njihovom domu.

Aktivnost: Psihosocijalni rad sa djecom žrtvama i djecom svjedocima nasilja u porodici je tematski zastupljeno u obukama zdravstvenih radnika i saradnika, a usluga se pruža centre za mentalno zdravlje u zajednici. Psihosocijalni rad sa djecom, ukoliko

se provodi u zdravstvenim ustanovama, obavezno podliježe saradnji sa nadležnim centrom za socijalni rad. Članom 11. stav (2) novog Zakona o zaštiti od nasilja u porodici i nasilja prema ženama u Federaciji Bosne i Hercegovine određeno je da je dijete žrtva nasilja u porodici ako je bilo prisutno prilikom vršenja nasilja prema drugom članu porodice, iako radnje nasilja nisu poduzete prema njemu, a članom 15. Prijedloga žrtvama se, između ostalog, garantira pravo na pristup službama za podršku žrtvama nasilja, te pravo na djelotvornu psihološku i drugu stručnu pomoć i podršku tijela, organizacije ili ustanove za pomoć žrtvama nasilja.

Višće ministara Bosne i Hercegovine je na 55. redovnoj sjednici održanoj 25. 8. 2022. godine, na prijedlog Ministarstva sigurnosti Bosne i Hercegovine, donijelo odluku o usvajanju Plana repatrijacije i programa reintegracije, rehabilitacije i resocijalizacije državljana Bosne i Hercegovine, povratnika iz zona sukoba Sirije i Iraka. Imajući u vidu činjenicu da je Vlada Federacije Bosne i Hercegovine donijela Rješenje o imenovanju Interresorne radne grupe Vlade Federacije Bosne i Hercegovine za izradu i provođenje akcionog plana za prevenciju i borbu protiv terorizma u Federaciji Bosne i Hercegovine, a u vezi s implementacijom Strategije Bosne i Hercegovine za prevenciju i borbu protiv terorizma, kojom je stavljeno u obavezu IRRG-u da koordinira aktivnosti u vezi s prihvatom povratnika sa stranih ratišta uz koordinaciju s nižim nivoima vlasti, te da prati provođenje mjera psihološko-sociološke rehabilitacije i inkluzije, odnosno da u tim aktivnostima sarađuje sa istim tijelima na nivou entiteta, Brčko distrikta Bosne i Hercegovine, kantona i lokalnih zajednica, te s Ministarstvom sigurnosti Bosne i Hercegovine, međunarodnim i drugim nadležnim institucijama, IRRG je izradio prateći: Protokol za postupanje institucija u FBiH u procesu rehabilitacije i reintegracije povratnika iz zone sukoba i njihovih porodica. U okviru Protokola definisane su: Standardne operativne procedure SOP za prihvrat djece iz zone sukoba; SOP za prihvrat adolescenata iz zone sukoba; SOP za prihvrat žena povratnika iz zone sukoba; SOP za prihvrat za rad sa svedocima iz zone sukoba; SOP za mentalno zdravlje sa povratnicima iz zone sukoba i SOP za predopisni program i postpenalnu asistenciju povratnika iz zone sukoba. S obzirom na to da su djeca i adolescenti koji se nalaze u zonama sukoba, preživjela višestruke traume i različite oblike nasilja, Standardne operativne procedure (SOP-ovi) se fokusiraju na njihov zdravstveni i psihosocijalni oporavak, kao i na oporavak njihovih majki i ostalih članova porodice. SOP-ovi detaljno opisuju korake za reintegraciju i rehabilitaciju, uključujući pripremne aktivnosti i koordinaciju s relevantnim profesionalcima i institucijama kako bi se osiguralo da ova kategorija povratnika bude uspješno integrirana u lokalne zajednice.

U okviru ovih aktivnosti, kreirani su odgovarajući moduli obuke za nastavnike, pedagoge i psihologe koji su usmjeren na prevenciju/suzbijanje nasilnog ekstremizma (PCVE) i rehabilitaciju i reintegraciju (R&R), sa posebnim naglaskom na djecu i adolescente. Obuke su provedene u kantonima u kojima se povratak očekuje.

Preporuka provedena (DA - potpuno):

(174) Podsjećajući na princip osnaživanja žena koji se provlači kroz cijelu Istanbulsku konvenciju, GREVIO snažno potiče vlasti Bosne i Hercegovine da osiguraju da

dužnost stručnjaka za prijavljivanje bude ublažena potpunim i osjetljivim informacijama žrtvama kako bi ona mogla da donese informisane odluke i zadrži autonomiju. U tom cilju, GREVIO snažno potiče vlasti da revidiraju obavezu stručnjaka, uključujući i one koji rade u NVO da prijave slučajeve nasilja nad ženama i njihovom djecom osim u slučajevima kada postoji osnovana sumnja da se desilo ozbiljno nasilje obuhvaćeno Konvencijom ili da se mogu očekivati dalje radnje oziljnog nasilja. Ovo će možda zahtijevati propisivanje obaveze da prijavljivanje zavisi od prethodne saglasnosti žrtve, osim ukoliko je žrtva dijete ili ne može samu sebe zaštititi usljed invaliditeta.

Aktivnost: NAPOMENA: Obuhvaćeno preporukom 1. i ovisi od konačnih pravnih rješenja u zakonu od nasilja u porodici.

Preporuka provedena (DA-potpuno): NAPOMENA: Obuhvaćeno preporukom 1. Usvojen novi Zakon o zaštiti od nasilja u porodici i prema ženama Federacije BiH.

(181) GREVIO poziva vlasti Bosne i Hercegovine da osiguraju da žene žrtve bilo kojeg vica nasilja obuhvaćenog Istanbulskom konvencijom budu informisane o pravnim lijekovima protiv službenika vlasti koji propuste izvršiti dužnost u smislu potrebnih preventivnih ili zaštitnih mjera te da ispituju i otklone barijere u upotrebi ovih pravnih lijekova. GREVIO poziva vlasti da uspostave vođenje statističkih podataka o broju zahtjeva podnesenih protiv službenika vlasti i o broju pravnih lijekova koji su izdati po tim zahtjevima.

Aktivnost: NAPOMENA: Obuhvaćeno preporukom 1. i ovisi od konačnih pravnih rješenja u Zakonu od nasilja u porodici, te preporukom 6 u vezi statistike.

Preporuka provedena (DA-potpuno): NAPOMENA: Obuhvaćeno preporukom 1. i preporukom 6. Usvojen novi Zakon o zaštiti od nasilja u porodici i prema ženama Federacije BiH.

(188) GREVIO snažno potiče vlasti Bosne i Hercegovine da usvoje mjere kojim će olakšati i garantirati pristup naknadi žrtvama svih vidova nasilja nad ženama, uključujući žrtve seksualnog nasilja u ratu, a posebno tako što će:

a. osigurati da žrtve budu sistematski informisane o svojim pravima na postavljanje imovinsko-pravnih zahtjeva te o procedurama koje slijede;

Aktivnost: Članom 16. novog Zakona o zaštiti od nasilja u porodici i nasilja prema ženama u Federaciji Bosne i Hercegovine propisano je da su subjekti zaštite dužni su u prvom kontaktu sa žrtvom nasilja obavijestiti žrtvu na jeziku koji razumije i njoj razumljiv način, o svim pravima i mjerama zaštite i uslugama koje ima sukladno ovom zakonu i drugim propisima, kao i o ustanovama, organima i pravnim osobama koje pružaju specijalizirane usluge podrške.

b. osigurati da u kontekstu sporazuma o priznanju krivice u postupcima za nasilje u porodici, žrtva uvijek ima priliku da postavi imovinsko-pravni zahtjev;

Aktivnost: Navedeno podrazumijeva intervencije u Zakon o krivičnom postupku Federacije Bosne i Hercegovine. Priprema novog Nacrta zakona o krivičnom postupku Federacije Bosne i Hercegovine predviđena je Programom rada Federalnog ministarstva pravde za 2025. godinu.

c. poduzeti zakonske i druge mjere kako bi se imovinsko-pravni zahtjevi postavljali i dostijali u kontekstu krivičnog postupka te da se žrtve sa imovinskopравnim zahtjevima ne upućuju sistematski na parnicu, što povlači niz dodatnih finansijskih i administrativnih prepreka koje otežavaju obezbjeđenje tih naknada i nose rizik sekundarne viktimizacije;

Aktivnost: Navedeno podrazumijeva intervencije u Zakon o krivičnom postupku Federacije Bosne i Hercegovine. Priprema novog Nacrta zakona o krivičnom postupku Federacije Bosne i Hercegovine predviđena je Programom rada Federalnog ministarstva pravde za 2025. godinu.

d. osigurati pravednu i adekvatnu naknadu žrtvama seksualnog nasilja u ratu te osigurati, gdje je opravdano, da se njihov identitet ne otkriva;

Aktivnost: Federalno ministarstvo rada i socijalne politike definisalo u Zakonu o civilnim žrtvama rata prava civilnih žrtava rata uključujući i žrtve seksualnog nasilja u toku rata, a po prvi put je utvrđen status civilne žrtve rata za djete koje je rođeno iz čina ratnog silovanja. Federalno ministarstvo rada i socijalne politike implementira Zakon o osnovama socijalne zaštite, zaštite civilnih žrtava rata i zaštite porodice sa djecom.

e. uspostaviti plan državnih naknada za žrtve, uključujući žrtve seksualnog nasilja u ratu;

Aktivnost: Bosna i Hercegovina je potpisnica Konvencije UN – a protiv mučenja i drugog okrutnog, neljudskog ili ponižavajućeg postupanja i kažnjavanja koja u članu 14 stav (1) određuje: „Svaka država članica, u svom pravnom sustavu jamči žrtvi nekog akta torture pravo dobivanja naknade te pravedne i odgovarajuće odštete, uključujući sredstva potrebna za njenu što potpuniju rehabilitaciju. U slučaju smrti žrtve akta torture, osoba koja je izdržavala tu žrtvu polaže pravo na odštetu.“ Važećim Zakonom o ministarstvima i drugim organima uprave Bosne i Hercegovine provođenje međunarodnih konvencija i drugih dokumenata iz oblasti ljudskih prava i temeljnih sloboda propisano je kao nadležnost Ministarstva za ljudska prava i izbjeglice BiH.

f. pratiti napredak u ovoj oblasti, vodeći podatke o broju imovinsko-pravnih zahtjeva žrtava i njihovom ishodu.

Aktivnost: Federalno ministarstvo pravde nije nadležno za vođenje ove vrste statističkih podataka.

Preporuka provedena (DA-potpuno): NAPOMENA: U dijelu nadležnosti federalnih institucija provedeno u potpunosti.

(199) GREVIO poziva vlasti Bosne i Hercegovine da usklade odredbe o građanskim posljedicama prisilnog braka sa standardima Istanbulske konvencije.

Aktivnost: Izmjenama i dopuna Krivičnog zakona FBiH predviđena je inkriminacija prisilnog sklapanja braka.

Preporuka provedena (P-parcijalno): Izmjene i dopune Krivičnog zakona FBiH su u proceduri.

(207) GREVIO ohrabruje vlasti Bosne i Hercegovine da:

a. inkriminira psihičko nasilje počinjeno nad trenutnim ili bivšim partnerom bez obzira da li živi u istom domaćinstvu ili ne i bez obzira da li imaju zajedničko dijete ili ne;

Aktivnost: Članom 33. novog Zakona o izmjenama i dopunama Krivičnog zakona Federacije Bosne i Hercegovine propisana je dopuna KZ FBiH sa novim članom 181b. ko im se inkriminira psihičko nasilje.

b. poduzme mjere u cilju istrage, procesuiranja i kažnjavanja radnji psihičkog nasilja na učinkovit način, uključujući i povećanje obuka za aktore iz agencija za provođenje zakona i krivičnog sektora o šteti psihičkog nasilja i važnosti njegovog kažnjavanja.

Aktivnost: Predmetna materija ne može biti predmetom reguliranja Krivičnog zakona Federacije Bosne i Hercegovine.

Preporuka provedena (DA-potpuno): NAPOMENA: U dijelu nadležnosti federalnih institucija provedeno u potpunosti.

(214) GREVIO potiče vlasti Bosne i Hercegovine da izvrše izmjene i dopune relevantnih zakona na državnom, entitetskom i nivou Brčko distrikta kako bi se adekvatno inkriminisalo proganjanje, kako ono počinjeno u kontekstu porodice, tako i van njega, konkretno navodeći elemente djela u skladu sa članom 34. Istanbulske konvencije. GREVIO nadalje potiče vlasti da:

Aktivnost: Članom 31. Nacrta zakona o izmjenama i dopunama Krivičnog zakona Federacije Bosne i Hercegovine propisana je dopuna KZ FBiH sa novim članom 179a. ko im se inkriminira uhođenje, sa propisanom kaznom zatvora do jedne godine za osnovni oblik ovog kaznenog djela. Ukoliko je uhođenje počinjeno u odnosu na člana porodice ili blisku osobu ili prema djetetu ili prema osobi posebno ranjivoj zbog teže tjelesne ili duševne smetnje ili iz mržnje, riječ je o kvalificirano obliku ovog krivičnog djela za koji će se počinitelj kazniti kaznom zatvora do tri godine.

a. provode specijaliziranu obuku za pripadnike agencija za provođenje zakona, tužitelje i sudije na temu ozbiljne prirode proganjanja iz rodne perspektive, uključujući proganjanje nakon razvoda ili proganjanje primjenom digitalnih tehnologija, kako bi se osigurali učinkovito inkriminisanje u praksi i primjena kazni koje su srazmjerne i odvrćaju od činjenja krivičnih djela;

Aktivnost: Obuhvaćeno preporukom 8.

b. prikupljaju podatke o broju slučajeva proganjanja, uključujući i online dimenziju kako bi se identificirala rasprostranjenost ove pojave i poduzele adekvatne mjere.

Aktivnost: Obuhvaćeno preporukom 6.

Preporuka provedena (P-parcijalno): Izmjene i dopune Krivičnog zakona FBiH su upućene u parlamentarnu proceduru.

(227) GREVIO snažno potiče vlasti Bosne i Hercegovine da osiguraju da se u sudskim nadležnostima u cijeloj Bosni i Hercegovini inkriminira svako namjerno prisiljavanje osobe da stupi u brak, namjerno namamljivanje osobe na teritoriju članice odnosno države koja nije njena/njegova država prebivališta s ciljem prinude te osobe da stupi u brak, kao što je propisano članom 37. stav 2. Istanbulske konvencije.

Aktivnost: Članom 46. Nacrta zakona o izmjenama i dopunama Krivičnog zakona Federacije Bosne i Hercegovine propisana je dopuna KZ FBiH sa novim članom 215a. kojim se inkriminira prinudno sklapanje braka, sa zapriječenom kaznom zatvora od 6 mjeseci do 5 godina (stavak (1)). Ukoliko je radi počinjena ovog kaznenog djela druga osoba poticana na odlazak u inozemstvo, počinitelj će se kazniti kaznom zatvora do 3 godine (stavak (2)). Stavkom (3) je propisano da će se počinitelj kaznenih djela is stavka (1) i (2) kazniti kaznom zatvora od 1 do 8 godina, ukoliko su ona počinjena prema djetetu.

Preporuka provedena (P-parcijalno): Izmjene i dopune Krivičnog zakona FBiH su upućene u parlamentarnu proceduru.

(228) GREVIO snažno potiče vlasti Bosne i Hercegovine da poduzmu adekvatne mjere, uključujući donošenje protokola i obuke policije, tužitelja i stručnjaka u obrazovanju, kao bi se osiguralo da tradicionalni prisilni brakovi i djece i odraslih ne ostanu nekažnjeni.

Aktivnost: NAPOMENA: Obuhvaćeno preporukom 8.

Preporuka provedena (DA-potpuno): NAPOMENA: Obuhvaćeno preporukom 8.

(231) GREVIO snažno potiče vlasti Bosne i Hercegovine da u krivično zakonodavstvo u svim jurisdikcijama uvedu krivično djelo koje obuhvata sve vidove genitalnog sakaćenja iz člana 38. Istanbulske konvencije, uključujući prisilu ili navođenje odrasle žene ili djevojčice na radnje genitalnog sakaćenja te poticanje djevojčica da se podvrgnu genitalnom sakaćenju.

Aktivnost: Članom 30. Nacrta zakona o izmjenama i dopunama Krivičnog zakona Federacije Bosne i Hercegovine propisana je dopuna KZ FBiH sa novim člankom 173a. kojim se inkriminira sakaćenje ženskih spolnih organa.

Preporuka provedena (P-parcijalno): Izmjene i dopune Krivičnog zakona FBiH su upućene u parlamentarnu proceduru.

(235) GREVIO snažno potiče vlasti Bosne i Hercegovine da:

a) usklade svoje zakone sa članom 39. Istanbulske konvencije, uvođenjem odredbi koje će inkriminisati vršenje abortusa i operacije u svrhu onemogućavanja prirodne reprodukcije, bez prethodnog i informiranog pristanka žene i razumijevanja procedure;

Aktivnost: Članom 30. Nacrta zakona o izmjenama i dopunama Krivičnog zakona Federacije Bosne i Hercegovine propisana je dopuna KZ FBiH sa novim članom 173b. kojim se inkriminira prinudna sterilizacija: Ko na drugoj osobi izvrši operaciju u svrhu ili sa posljedicom onemogućavanja prirodne reprodukcije bez informiranog pristanka te osobe i razumijevanja postupka, kaznit će se kaznom zatvora od jedne do osam godina (stav 1)). Ukoliko je prinudna sterilizacija izvršeno iz mržnje ili prema djetetu ili članu porodice ili bliskoj osobi ili prema osobi posebno ranjivoj zbog teže tjelesne ili duševne smetnje, počinitelj će se kazniti kaznom zatvora od jedne do deset godina (stavak (2)), a ukoliko je uslijed prinudne sterilizacije nastupila smrt osobe, počinitelj će se kazniti kaznom zatvora od tri do 15 godina (stav 3)).

b) osiguraju da zakonski njegovatelji i medicinsko stručno osoblje poštuju, pod svim okolnostima, potrebu da se radi u skladu sa odlukom i da se poštuje informiran i slobodan pristanak žene na postupak kao što je abortus ili sterilizacija, posebno u slučaju žena sa invaliditetom koje su smještene u njegovateljske ustanove.

Aktivnost: Federalno ministarstvo pravde pokrenulo je aktivnosti na izmjeni i dopuni Porodičnog zakona FBiH u dijelu koji se odnosi na redefiniranje odredbi o starateljstvu. Federalno ministarstvo pravde izvršilo je tijekom 2024. godine, u suradnji sa UNICEFOM, analizu Porodičnog zakona Federacije Bosne i Hercegovine, te će priprema novog Porodičnog zakona Federacije Bosne i Hercegovine ili eventualnih izmjena i dopuna važećeg Zakona biti obuhvaćena budućim programima rada ovog ministarstva.

Preporuka provedena (P-parcijalno): Izmjene i dopune Krivičnog zakona FBiH su upućene u parlamentarnu proceduru.

(240) GREVIO potiče vlasti Bosne i Hercegovine da više usklade postojeće definicije seksualnog uznemiravanja sa članom 40. Istanbulske konvencije, te osiguraju da neverbalno ponašanje seksualne prirode bude unutar odredbe, kao i da osiguraju da je seksualno uznemiravanje sankcionirano u svakom slučaju, bez obzira u odnosu na koga je počinjeno.

Aktivnost: Članom 40. Nacrta zakona o izmjenama i dopunama Krivičnog zakona Federacije Bosne i Hercegovine propisana je dopuna KZ FBiH sa novim članom 203a. kojim se inkriminira spolno uznemiravanje kao svako verbalno, neverbalno ili tjelesno neželjeno ponašanje spolne prirode koje ima za cilj ili stvarno predstavlja povredu dostojanstva osobe, koje uzrokuje strah, neprijateljsko, ponižavajuće ili uvredljivo okruženje, pri čemu je za osnovni oblik ovog kaznenog djela zapriječena kazna zatvora do jedne godine. Ukoliko je ovo djelo počinjeno prema osobi koja se prema njemu nalazi u odnosu podređenosti ili ovisnosti ili koja je posebno ranjiva zbog uzrasta, bolesti, invaliditeta, trudnoće, teže tjelesne ili duševne smetnje, članu obitelji, bliskoj osobi ili iz mržnje, ili putem informacijsko – komunikacijskih tehnologija, kaznit će se kaznom zatvora od tri mjeseca do tri godine. Vlada FBiH donijela je Odluku o politici nulte tolerancije prema djelima seksualnog uznemiravanja i uznemiravanja na osnovu spola u federalnim organima uprave, federalnim upravnim organizacijama, službama i drugim tijelima čiji je osnivač Vlada Federacije Bosne i Hercegovine („Službene novine Federacije BiH“, broj: 101/22). Ovom odlukom je propisano da će federalni organi uprave poduzeti sve potrebne mjere kako bi osigurali pravo na radnu sredinu bez seksualnog uznemiravanja i uznemiravanja na osnovu spola, efikasnu reakciju na pojave seksualnog uznemiravanja i uznemiravanja na osnovu spola, uključujući i pokretanje efikasnih mehanizama zaštite, okruženje u kojem će svaka osoba imati priliku da prijavljuje seksualno uznemiravanje i uznemiravanje na osnovu spola, te mehanizme zaštite od odmazde ili viktimizacije osoba koje su u dobroj vjeri prijavile ili namjeravaju prijaviti, svjedočiti ili na bilo koji drugi način učestvovati u postupku zaštite i pravo na povjerljivost podataka disciplinskog postupka.

Preporuka provedena (P-parcijalno): Izmjene i dopune Krivičnog zakona FBiH su upućene u parlamentarnu proceduru.

(251) GREVIO potiče vlasti Bosne i Hercegovine da poduzmu potrebne mjere kako bi osigurali da se prilikom odmjerenja kazne za djelo nasilja nad ženama u svim jurisdikcijama mogu primjeniti otežavajuće okolnosti iz člana 46. Istanbulske konvencije.

Aktivnost: Otežavajuće okolnosti iz članka 46. Istanbulske konvencije su sastavni dijelovi kvalificiranih oblika kaznenih djela koja su propisana Nacrtom zakona o izmjenama i dopunama Kaznenog zakona Federacije Bosne i Hercegovine. Tema je sastavni dio programa obuka nosilaca pravosudnih funkcija koje provodi Centar za edukaciju sudija i tužilaca Federacije BiH.

Preporuka provedena (P-parcijalno): Izmjene i dopune Krivičnog zakona FBiH su upućene u parlamentarnu proceduru.

(252) GREVIO snažno potiče vlasti Bosne i Hercegovine da učinkovito obuče sudije o nasilju nad ženama uključujući i iz rodne perspektive i o važnosti primjene otežavajućih okolnosti propisanih zakonom kada su prisutni faktori koji to opravdaju.

Aktivnost: NAPOMENA: Obuhvaćeno preporukom 16.

Preporuka provedena (DA-potpuno): NAPOMENA: Obuhvaćeno preporukom 16.

(286) GREVIO potiče vlasti da uvedu sistem poput mehanizma za nadzor nad ub:stvima u porodici kako bi analizirali sve slučajeve rodno zasnovanih ubistava žena u cilju njihovog sprečavanja u budućnosti, uz očuvanje sigurnosti žena, te za odgovornost kako počinitelja tako i višestrukih agencija koje dođu u kontakt sa strankama.

Aktivnost: Obuhvaćeno radom Odbora za praćenje Istanbulske konvencije i Femicide Watch. Istraživanje Mogućnosti procesuiranja femicida u Bosni i Hercegovini² na osnovu analize 246 presuda koje su izrečene u periodu 2017-2022. od strane 38 sudova u Bosni i Hercegovini daje uvid u rasprostranjenost femicida u Bosni i Hercegovini. Istraživanje pokazuje da krivični zakoni u Bosni i Hercegovini daju mogućnost izricanja kazni zatvora od deset godina do kazne dugotrajnog zatvora za slučajeve ubistava i takve kazne se izriču. Što se tiče sankcija za krivična djela ubistva, u okviru analiziranih presuda vidljive su četiri presude na po 30 godina zatvora, jedna presuda na 25 godina zatvora, četiri presude na po 20 godina zatvora, 27 presuda na kazne zatvora između 10 i 20 godina, dok su ostale presude ispod deset godina zatvora, a u pet slučajeva se radi o smještaju u zdravstvenu ustanovu. Međutim, zajedničko za sve ove presude je činjenica da je njima predhodilo dugotrajno nasilje koje se moglo prevenirati izricanjem adekvatnih kazni već kod prvih prijava nasilja u porodici. Naime, statistički podaci pokazuju da se prema članovima krivičnih zakona koji se vežu za nasilje u porodici u 75% slučajeva izriču uslovne presude, čime se ne daje ozbiljnost ovom krivičnom djelu, te za posljedicu ima kasnije teže oblike nasilja koji u pojedinim slučajevima rezultiraju smrtnim ishodom. Femicid se može prevenirati kroz izricanje ozbiljnijih kazni kod prvih prijava nasilja u porodici. Naime, svakom ub:stvu je predhodilo dugotrajno zlostavljanje koje nije pravovremeno sankcionisano. Na me, kod prijava krivičnog djela nasilja u porodici izriču se u 75% slučajeva uslovne presude.

Preporuka provedena (DA-potpuno): Analiza obuhvata slučajeve za period 2017-2022.

² Hrnčić, Z. (2024). „Mogućnosti procesuiranja femicida u Bosni i Hercegovini“, Diskursi rodne pravde: Analiza pravnih okvira i sud:ke prakse u Bosni i Hercegovini, Hrvatskoj i Srbiji, Izdavač, TPO Fondacija.

(301) GREVIO poziva vlasti Bosne i Hercegovine da osiguraju mogućnost vladinih i nevladinih organizacija za pružanje pomoći i/ili podrške žrtvama, po njihovom zahtjevu, tokom istraga i sudskih postupaka u vezi sa krivičnim djelima obuhvaćenim Istanbulsom konvencijom. Nadalje, GREVIO poziva vlasti da osiguraju podršku žrtvama (putem osobe od povjerenja) u parničnim postupcima, kao i u postupcima za određivanje naknade, razvod, ili određivanje starateljstva u slučajevima nasilja u porodici.

Aktivnost: Novim Zakonom o zaštiti od nasilja u porodici i nasilja prema ženama u Federaciji Bosne i Hercegovine, i to članom 8. propisan je katalog prava koja se garantiraju žrtvama nasilja, uključujući i pravo na pratnju osobe od povjerenja pri poduzimanju svih radnji u kojima sudjeluje. Članom 18. propisano je da žrtva nasilja može izabrati, prije ili tijekom postupka, osobu od povjerenja koja će biti prisutna tijekom postupka ili radnji u svezi sa zaštitom od nasilja, te da osoba od povjerenja može biti bilo koja punoljetna osoba osim počinitelja nasilja, kao i da su nadležni organi obavezni omogućiti prisustvo osobe od povjerenja u svim postupcima i radnjama u koje je uključena žrtva nasilja, sukladno propisima kojima je uređena nadležnost tih organa.

Preporuka provedena (DA-potpuno): Usvojen Zakon o zaštiti od nasilja u porodici i nasilja prema ženama u Federaciji Bosne i Hercegovine.

(306) GREVIO snažno potiče vlasti Bosne i Hercegovine da primjenjuju razne vrste mjera zaštite prava i interesa žena i djece svjedoka u svim fazama istrage i sudskog postupka i za sve vrste nasilja obuhvaćene Istanbulsom konvencijom, u skladu sa članom 56.

Aktivnost: Preporuka se odnosi na odredbe procesnog prava. Priprema Nacrta zakona o krivičnom postupku Federacije Bosne i Hercegovine je u Programu rada Federalnog ministarstva pravde za 2025. godinu.

Preporuka provedena (P-parcijalno): Priprema Nacrta zakona o krivičnom postupku Federacije Bosne i Hercegovine je u Programu rada Federalnog ministarstva pravde za 2025. godinu.

(307) Nadalje, GREVIO poziva vlasti Bosne i Hercegovine da:

a. usvoje izmjene i dopune postojećih zakona na način da žrtve budu obaviještene ukoliko počinitelj pobjegne ili bude pušten na slobodu i, uopšteno da budu obaviješteni o istragama ili postupcima;

Aktivnost: Novim Zakonom o zaštiti od nasilja u porodici i nasilja prema ženama u Federaciji Bosne i Hercegovine, i to članom 8. propisan je katalog prava koja se garantiraju žrtvama nasilja, uključujući i pravo da, bez nepotrebnog odgađanja, bude obaviještena o ukidanju zadržavanja ili bijegu počinitelja nasilja, te izricanju, produženju, zamjeni, te prestanku zaštitnih mjera koje su određene radi njene zaštite ili otpuštanju osuđenika s izdržavanja kazne zatvora, pravo da bude obaviještena o poduzetim radnjama povodom prijave nasilja i o ishodu postupka.

b. uvedu timove za podršku svjedocima širom Bosne i Hercegovine u cilju provođenja zakonski propisanih mjera zaštite.

Aktivnost: NAPOMENA: Nadležnost na nivou Bosne i Hercegovine i na nivou kantonalnih ministarstava pravde, a ne entiteta FBiH.

Preporuka provedena (DA-potpuno): Usvojen Zakon o zaštiti od nasilja u porodici i nasilja prema ženama u Federaciji Bosne i Hercegovine.

(313) GREVIO potiče vlasti Bosne i Hercegovine da poduzmu zakonodavne i druge mjere kako bi osigurali pravo, de jure i de facto, tamo gdje ono još nije propisano, na pravnu pomoć i besplatnu pravnu pomoć u svim dijelovima teritorije kako bi pomogli, između ostalog, žrtvama svih vidova nasilja nad ženama obuhvaćenih Istanbulskom konvencijom, uključujući i one koje žive u ruralnim područjima; te da osiguraju da tu vrstu pravne pomoći pružaju advokati koji su prošli adekvatnu obuku u oblasti nasilja nad ženama.

Aktivnost: NAPOMENA: Nadležnost na nivou Bosne i Hercegovine i na nivou kantonalnih ministarstava pravde, a ne entiteta FBiH u dijelu zakona o besplatnoj pravnoj pomoći. Doneseni zakoni o besplatnoj pravnoj pomoći u devet od deset kantona. Jedino u Srednjobosanskom kantonu još nije donesen Zakon o besplatnoj pravnoj pomoći, ali je Skupština Srednjobosanskog kantona na IX. sjednici, održanoj 19.12.2023. godine donijela Zaključak o prihvatanju Nacrta Zakona o pružanju besplatne pravne pomoći u Srednjobosanskom kantonu.

Kada je u pitanju federalni nivo, novim Zakonom o zaštiti od nasilja u porodici i nasilja prema ženama u Federaciji Bosne i Hercegovine, i to članom 17. žrtvama nasilja garantira se pravo na besplatnu pravnu pomoć: Žrtva nasilja u postupcima ostvarivanja svojih prava i zaštite od nasilja, ima pravo na besplatnu pravnu pomoć. Besplatna pravna pomoć osigurava se žrtvi nasilja s ciljem olakšanog pristupa pravima iz oblasti zdravstvene, socijalne i materijalne zaštite i zbrinjavanja i ostvarivanja prava na naknadu materijalne i nematerijalne štete, te sudjelovanja u kaznenim postupcima u kojima se pojavljuje u svojstvu žrtve nasilja, odnosno oštećenog. Pravo na besplatnu pravnu pomoć žrtvi nasilja koja je zbrinuta u sigurnu kuću osiguravaju institucije za besplatnu pravnu pomoć i pravne osobe koje pružaju specijalizirane usluge podrške.

Preporuka provedena (P-parcijalno): U dijelu nadležnosti na federalnom nivou preporuka je provedena potpuno. Usvojen je Zakon o zaštiti od nasilja u porodici i nasilja prema ženama u Federaciji Bosne i Hercegovine. Kada je u pitanju kantonalni nivo, besplatna pravna pomoć regulisana je kantonalnim zakonima o besplatnoj pravnoj pomoći, te je još potrebno donijeti Zakon o besplatnoj pravnoj pomoći u Srednjobosanskom kantonu.

(332) GREVIO snažno potiče vlasti Bosne i Hercegovine da poduzmu mjere kao što su zrada smjernica i obuka svih službenika koji dolaze u kontakt sa migrantima kako bi se osiguralo prepoznavanje rodno zasnovanog nasilja te primjenilo rodnoosjetljivo tumačenje svih osnova progona iz člana 1.A.2 Konvencije iz 1951. godine koji se odnosi na status izbjeglica. Napredak u ovoj oblasti treba mjeriti prikupljanjem relevantnih administrativnih podataka o prijavama za azil kojima se pokreće pitanje ročnozasnovanog nasilja. GREVIO dalje snažno potiče vlasti da:

a) uvedu/podrže proceduru procjene ugroženosti te da je provode u svim terenskim kancelarijama Službe za poslove sa strancima i prihvatnim centrima. Procjena ugroženosti bi trebala biti rutinska aktivnost koja se poduzima u ranoj fazi te u toku cijele procedure za azil;

b) poboljša pristup migrantkinja informacijama o proceduri za utvrđivanje azila i njihovim pravima da traže azil na osnovu rodno zasnovanog nasilja izadavanjem pisanih informacija i obrazaca na svim relevantnim jezicima;

c) poduzme mjere za ispitivanje i otklanjanje značajnih kašnjenja u postupku registracije i obrade zahtjeva za azil;

d) osiguraju dodatne rodno osjetljive zaštitne mehanizme kao na primjer: osigurati redovne pauze; prilagođena pitanja kako bi se smanjio rizik od traumatizacije; i mogućnost prisustva advokata.

Aktivnost: NAPOMENA: Nadležnost na nivou Bosne i Hercegovine, a ne entiteta.

(338) GREVIO poziva vlasti Bosne i Hercegovine da osiguraju:

a. pristup adekvatnom i sigurnom smještaju za sve žene i djevojčice tokom procedure za azil;

b. univerzalno primjenjive rodno osjetljive standarde u svim prihvatnim centrima.

Aktivnost: NAPOMENA: Nadležnost na nivou Bosne i Hercegovine, a ne entiteta.

(343) GREVIO poziva vlasti Bosne i Hercegovine da revidiraju Zakon o međunarodnoj pravnoj pomoći u krivičnim stvarima i praksu kako bi osigurali da se princip zabrane protjerivanja ili vraćanja (non-refoulement) u potpunosti poštuje u skladu sa članom 61. Istanbulske konvencije.

Aktivnost: NAPOMENA: Nadležnost na nivou Bosne i Hercegovine, a ne entiteta.